

Nr 54

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående plan för den officiella kartläggningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till rikets allmänna kartverk, m. m.; given Stockholms slott den 10 februari 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzn

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas ett förslag till plan för det fortsatta arbetet med framställning av de ekonomiska och topografiska kartorna. Den ekonomiska kartläggningen förordas bli utvidgad till samtliga ur jordbruks- och skogsbrukssynpunkt produktiva delar av landet. Den topografiska kartframställningen föreslås omfatta hela landet. Ett gemensamt program avseende turordningen och tidsschemat för det ekonomiska och det topografiska kartläggningsarbetet under perioden fram till och med år 1970 redovisas. I programmet upptages främst de nu redan påbörjade arbetena beträffande Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs och Västernorrlands län. Jämtlands och Hallands län har infogats något senare i programmet. Särskild topografisk kartläggning förordas, i den mån arbetskraften räcker, även för områden inom vilka endast föreligger tidigare upprättade ekonomiska kartor. För bland annat de inre delarna av Norrbottens län skall framställningen av vissa försöksblad fortsätta och det reguljära arbetet på en topografisk karta snarast påbörjas.

I syfte att förstärka kapaciteten för framställning av nämnda slag av kartor föreslås för nästa budgetår ett anslagstillskott å 400 000 kronor. Av detta belopp skall 200 000 kronor användas för att allmänt påskynda den ekonomiska kartläggningen och ett belopp av samma storlek för att finansiera

kostnader till följd av det utvidgade topografiska kartarbetet i de inre delarna av Norrbottens län.

Vidare föreslås vissa ändringar i rikets allmänna kartverks organisation med syfte att effektivisera verksamheten. Sålunda förordas en sammanslagning av de ekonomiska och topografiska kartbyråerna till en kartografisk byrå med en efter växlingarna i arbetsinriktningen anpassningsbar organisation. Samtidigt bör ändringar ske i avdelningsindelningen inom den geodetiska byrån och inom den av förra årets riksdag i princip beslutade nya fotogrammetriska byrån. I anslutning härtill behandlas närmare formerna för den likaledes av fjolårets riksdag i princip beslutade affärsmässiga driften av kartverkets fotogrammetriska verksamhet. Bland annat för att handha vissa samordningsfrågor avses en expert ställas till kartverkschefens direkta förfogande. Vissa av statens organisationsnämnd föreslagna arbets- och kon-
torstekniska rationaliseringsåtgärder anses böra genomföras.

I anslutning till organisationsändringarna framlägges förslag till vissa lönegradsförändringar för ett antal tjänster vid kartverket avsedda för personal av skilda kategorier. Tjänsten som kartverkschef föreslås omändrad till en generaldirektörsbefattning.

I propositionen äskas medel för nästa budgetår beträffande till kartväsendet hänförliga anslag. Härvid förordas en med i runt tal 2 835 000 kronor ökad medelsanvisning, varav omkring 580 000 kronor belöper på kostnadsändringar av icke-automatisk karaktär. Totalt yrkas ett belopp av 11 845 000 kronor under kartverkets olika anslag.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågor angående *plan för den officiella kartläggningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till rikets allmänna kartverk, m. m.* samt anför följande.

Genom beslut den 17 april 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt rikets allmänna kartverk att verkställa en översyn av långtidsplanerna för den officiella kartläggningen och att efter samråd med lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen inkomma med av utredningen föranledda förslag. I anledning härav har kartverket med skrivelse den 1 september 1960 och efter samråd med nyssnämnda myndigheter samt chefen för försvarsstaben överlämnat *utredning och förslag till ny långtidsplan för den officiella kartläggningen i Sverige, benämnd Kartplan 1960. Remissyttranden* häröver har avgivits av byggnadsstyrelsen, domänstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, riksräkenskapsverket, statens sakrevision, Föreningen för skidlöpnings och friluftslivets främjande i Sverige, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Svenska Landskommunernas förbund och Sveriges riksidrottsförbund. I anledning av utredningen har vidare inkommit skrivelse från länsstyrelsen i Jämtlands län.

Med skrivelse den 9 januari 1961 har statens organisationsnämnd överlämnat ett av nämnden i samråd med rikets allmänna kartverk utarbetat *förslag till riktlinjer för lösande av kartverkets organisatoriska problem.* Till skrivelsen har fogats av kartverket vid samrådet avgivet yttrande. Yttrande över organisationsnämndens förslag har inkommit från Rikets allmänna kartverks tjänstemannaförening.

I årets statsverksproposition (bil. 11 p. 131—136) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1961/62 beräkna

a) till Rikets allmänna kartverk: Avlöningar ett förslagsanslag av 5 906 000 kr.;

b) till Rikets allmänna kartverk: Omkostnader ett förslagsanslag av 724 000 kr.;

c) till Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. ett reservationsanslag av 2 146 000 kr.;

d) till Rikets allmänna kartverk: Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 2 506 000 kr.;

e) till Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m. ett reservationsanslag av 270 000 kr.;

f) till Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal ett reservationsanslag av 4 000 kr.

Jag torde nu få återkomma till dessa anslagsfrågor.

I det följande torde få lämnas redogörelse för omnämnda förslag samt för innehållet i däröver avgivna yttranden.

Långtidsplan för den officiella kartläggningen

Kartverkets utredning. *Rikets allmänna kartverk* har i sin i det föregående berörda, den 1 september 1960 överlämnade utredning angående ny långtidsplan för den officiella kartläggningen inledningsvis redogjort för de allmänna förutsättningarna för utredningsarbetets bedrivande. Härvid erinrar kartverket om att i propositionen 1959: 148 angående statligt stöd till jordbrukets rationalisering följande av riksdagen godkända uttalanden gjordes angående upprättandet av den ekonomiska kartan.

Ett annat medel att påskynda och förenkla genomförandet av en mångfald fastighetsregleringar — främst i fråga om skogliga arronderingar — är ett snabbare upprättande av ekonomiska kartor i de delar av landet, bl. a. Kopparbergs län och det inre av Norrland, där bristen på lämpliga sådana kartor är kännbar. Emellertid måste möjligheterna till ett tidigare färdigställande av ekonomiska kartor för angivna trakter bedömas i samband med kartverkets övriga arbetsuppgifter. Såsom jag anfört i 1959 års statsverksproposition har inom ämbetsverket påbörjats en översyn av långtidsplanerna för den officiella kartläggningen. Genom beslut tidigare denna dag har Kungl. Maj:t uppdragit åt kartverket att fullfölja denna översyn och att efter samråd med, bland andra, lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen inkomma med av utredningen föranledda förslag. Därest så befinnes möjligt bör delförslag framläggas vid sådan tidpunkt att de kan medtagas vid Kungl. Maj:ts prövning av kartverkets anslagsökanden för budgetåret 1960/61.

I anslutning härtil erinrar vidare kartverket om att det den 7 september 1959 efter samråd med lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen och chefen för försvarsstaben framlade förslag om provisoriska åtgärder för att påskynda den ekonomiska kartläggningen m. m. Som allmän målsättning för de provisoriska åtgärderna föreslog ämbetsverket dels att en ekonomisk kartläggning av Kopparbergs län skulle inplaneras under åren 1962—1972 utan rubbning av de arbeten, som enligt av riksdagen re-

dan träffade beslut skulle utföras inom andra län under samma tidsperiod, dels att en häremot svarande förstärkning skulle ske av kartverkets resurser för den topografiska kartläggningen. Framställningen mynnade ut i förslag om personella och materiella förstärkningar av kartverkets resurser fr. o. m. budgetåret 1960/61.

Angivna förslag förelades riksdagen i proposition 1960:74 angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk. I propositionen anfördes bl. a. att förutsättningar förelåg för kartverket att i huvudsak inom ramen för nuvarande personaltillgång och utan mera betydande olägenheter kunna genom en viss förskjutning av tidsplanen för den återstående delen av de i ett 1937 uppgjort kartläggningsprogram ingående arbetena redan under budgetåret 1960/61 påbörja upprättandet av en ekonomisk karta över Kopparbergs län. Vad beträffade kartverkets förslag om vissa provisoriska förstärkningsåtgärder i syfte att påskynda upprättandet jämväl av den topografiska kartan uttalades i propositionen, att ställningstagande till detta spørsmål borde få anstå till dess kartverket inkommit med slutligt förslag i fråga om långtidsplanerna för den officiella kartläggningen.

Vid den nu verkställda översynen av långtidsplanerna har tills vidare utgått från kartverkets nuvarande resurser. Dessa innebär enligt kartverket i fråga om ekonomisk kartläggning en kapacitet av 400 å 450 blad i skalan 1: 10 000 per år eller en areal av 100 å 115 mil². Vad beträffar den nya topografiska kartan är kapaciteten ca 20 blad i skalan 1: 50 000 per år, vilket motsvarar en areal av omkring 125 mil². Detta förutsätter att ekonomisk karta i skala 1: 10 000 tidigare framställts över det aktuella området och kan utnyttjas som underlag. Sedan produktionen av eldledningskartor för försvarets räkning avvecklats omkring 1962—1963 i och med att vissa viktiga kartläggningsuppgifter i övre Norrland då färdigställts skulle den topografiska kartläggningskapaciteten under vissa förutsättningar i övrigt kunna höjas, uppskattningsvis till omkring 25 blad per år, motsvarande omkring 150 å 160 mil². I anslutning till dessa uppgifter framhåller kartverket att det är sannolikt att det under de närmaste årtiondena liksom hittills sker en successiv produktivitetsförbättring inom verkets arbetsområde. Andra faktorer i utvecklingen — den förkortade arbetstiden, stigande löne- och materialkostnader m. m. — verkar emellertid i motsatt riktning. Kartverket anser det därför realistiskt att kalkylera med nyss angivna produktionssiffror.

Vad gäller utgångsläget i övrigt för utredningen redogör kartverket till en början för hittills gällande planer för de officiella kartorna och anför härvid i huvudsak följande rörande den ekonomiska kartan.

Enligt beslut av 1937 års riksdag (prop. 237; JoU 74) skall ekonomisk karta i skalan 1: 10 000 upprättas över ca 45 procent av Sveriges yta, nämligen hela Götaland, Svealand utom vissa delar av Värmlands och Kopparbergs län samt av Norrland delar av Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (i huvudsak Norrlands kustland

jämte trakten öster om Storsjön i Jämtland). I fråga om ytterligare 15 procent, d. v. s. övriga delar av Värmlands, Gävleborgs och Västernorrlands län samt vissa delar av Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skulle iordningställas fotokarta med därå inlagd fastighetsindelning. Över de delar av Kopparbergs län, som inte ingår i planen för den ekonomiska kartläggningen, skulle upprättas fotokarta utan fastighetsindelning. Efter 1937 års principbeslut har, förutom vissa justeringar i ordningsföljden mellan länen, vidtagits den jämkningen i programmet, att fullständig ekonomisk karta upprättats i de delar, där det ursprungliga programmet förutsatte fotokarta med fastighetsindelning.

Den ekonomiska kartläggningen har nu genomförts i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Örebro samt del av Norrbottens län. Vidare närmar sig kartläggningen sitt slutskede inom Södermanlands och Gävleborgs län. Fältrekognoseringar har sedan några år tillbaka pågått inom Skaraborgs och Västerbottens län och under 1959 påbörjats i Älvsborgs län. Flygfotografering och fotogrammetriska arbeten pågår slutligen i Värmlands, Västmanlands och Västernorrlands län. De län, som ännu inte förberetts för ekonomisk kartläggning enligt den gällande planen är sålunda Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Kopparbergs och Jämtlands län. Återstoden av kartlägningsprogrammet har beräknats taga kartverkets resurser i anspråk till början av 1970-talet.

Nuvarande produktionsläge rörande den topografiska kartläggningen beskriver kartverket på följande sätt.

Kungl. Maj:t fastställde 1954 karttypen till en ny topografisk karta över Sverige i skalan 1:50 000. Kartläggningen har därefter igångsatts med tillgängliga resurser inom topografiska kartbyrån. Produktionen har möjliggjorts genom att byråns tidigare huvuduppgift — upprättande och åjourföring av den äldre topografiska kartan — nedskurits till ett minimum samtidigt som lediggjord personal nyutbildats och omställd på den nya kartan.

Nyframställningen följer en av kartverket 1955 framlagd plan, vilken dock aldrig fastställts av statsmakterna, innebärande att kartan under perioden 1955—1970 skulle utgivas mellan en ost-västlig linje över Jönköping i söder och en ost-västlinje över Östersund i norr. Detta program förutsatte dock organisationsförstärkningar, som emellertid inte kommit till stånd.

I detta sammanhang utvecklar kartverket även de allmänna synpunkter som enligt ämbetsverkets mening bör läggas på produktionsplaneringen och anför i detta sammanhang följande.

Inom ett gemensamt utgivningsområde finns ett nära produktionssammanhang mellan ekonomiska och nya topografiska kartan. Den senare utgör i betydande utsträckning en vidarebearbetning av den förra och framställningen bör i betydande utsträckning koordineras såväl beträffande förberedande arbeten som främst i fråga om fältrekognosering. Av detta skäl är det nödvändigt att i möjligaste mån samla resurserna till ett samordnat kartlägningsprogram för båda kartorna. Från denna huvudprincip måste emellertid flera avsteg göras. Det mest framträdande avsteget bottnar däri, att den nya topografiska kartläggningen startats omkring 17 år efter den ekonomiska. Vidare skall topografiska kartan utges över hela landet, medan någon ekonomisk kartläggning knappast är befogad i de västligaste delarna av övre Norrland. Slutligen måste förutses, att det på grund av oförenliga

önskemål från konsumenthåll kan bli nödvändigt att göra vissa avsteg från en tekniskt riktig produktionsplan.

Kartverket understryker att ett karakteristiskt drag för planeringen av kartproduktionen är produktionens relativt långa cykler. Den ekonomiska kartläggningen omspannar för ett blad en tidsperiod av omkring fyra år. Den inleds med en flygfotografering och efter denna inplaneras en rad fotogrammetriska arbetsprocedurer, som avslutas med en fotokarta omkring ett år därefter. Först härpå är det möjligt att framställa kartkonceptet för den fältrekognoscering, som i regel inträffar två år efter flygfotograferingen. Efter fältrekognosceringen återstår en rad färdigställningsarbeten innan kartbladet kan befordras till tryck. Detta gör att tvära omställningar i kartlägningsprogrammen måste undvikas. De förberedande arbeten som redan pågår måste i princip fullföljas om inte arbetsinsatsen skall bli onyttig.

För att underlätta en mjuk övergång till ett delvis nytt produktionsprogram har kartverket därför utgått från att nu pågående arbeten skall fullföljas och att en inväxling på nya uppgifter sker successivt.

I enlighet med det anförda har kartverket som utgångsläge för planeringen valt produktionsläget vid utgången av år 1962. Vid denna tidpunkt har enligt ämbetsverket den ekonomiska kartläggningen avslutats i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Örebro och Gävleborgs län samt inom nu gällande utgivningsområde i Västerbottens och Norrbottens län. Utgivningen pågår inom Älvsborgs, Skaraborgs, Västmanlands och Västernorrlands län. Fältrekognosceringarna har avslutats i Skaraborgs län samt pågår i Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands och Västernorrlands län. Totalt har produktionen, uttalar kartverket, nått omkring 7 200 utgivna blad och därjämte föreligger omkring 700 blad som förbereds för utgivning. Slutligen har betydande förarbeten igångsatts även i Kopparbergs län.

Nya topografiska kartan har, anför kartverket, nått ett betydande utgivningsområde i östra Mellansverige, inklusive Gotland, varjämte Sydsverige ungefär söder om en öst-västlinje genom Laholm är i det närmaste klart. Antalet utgivna blad är ca 145, varjämte ytterligare ett trettiotal är fältrekognoscerade.

Mot bakgrunden av berörda allmänna förutsättningar och produktionsläget 1962 har översynen av långtidsplanerna av kartverket bedrivits på så sätt att en promemoria med preliminära förslag beträffande vissa huvudfrågor remitterats till ett stort antal statliga myndigheter samt enskilda organ och sammanslutningar, vilka berörs av den officiella kartläggningen. I det följande torde få lämnas kortfattad redogörelse för de i promemorian framlagda preliminära förslagen ävensom för de av kartverket däröver inhämtade yttrandena samt för ämbetsverkets slutliga förslag.

Kartverket har till en början till behandling upptagit vissa frågor rörande skalor och karttyper m. m. och anförde därvid i sitt preliminära förslag i sammandrag följande.

De frågor, som dominerat diskussionen om *ekonomiska kartans* innehåll och utseende, gäller dels skalan, dels själva karttypen. Båda dessa spörsmål har undersökts av en av kartverket och lantmäteristyrelsen gemensamt tillsatt samarbetsdelegation, som avslutade sitt arbete 1958. Delegationen hade i uppdrag att göra en jämförande undersökning mellan olika tänkbara typer av ekonomisk karta. Vad först kartskalet beträffar konstaterade delegationen, att skalan 1: 20 000 är tillräcklig för vidsträckta delar av Norrland. En sådan minskning av kartskalet är enligt kartverket mycket betydelsefull i fråga om reproduktions- och förlagskostnader. Avgörande för valet av skala är främst tätheten i fastighetsindelningen. Lantmäteristyrelsen har också på begäran av kartverket låtit överlantmätarna närmare undersöka var en övergång från skalan 1: 10 000 till 1: 20 000 kan ske. Med ledning av denna undersökning har uppdragits en gräns mellan skalorna som i stort sett innebär att nordvästra delen av Kopparbergs län, nordvästra delen av Västernorrlands län, Jämtlands län utom Storsjöbygden och vissa andra områden i länets östliga delar samt de delar av Västerbottens och Norrbottens län där ekonomisk kartläggning återstår hänförs till skala 1: 20 000.

Vad karttypen beträffar uttalades, att kartverket var berett att fr. o. m. Västmanlands län förse den ekonomiska kartan med nivåkurvor med fem meters ekvidistans. I fråga om spörsmålet om kartan skall, såsom nu, innehålla en tryckt fotobild eller enbart vara en tecknad karta anförde kartverket att den tryckta fotobildens kvalitet kommer att kunna förbättras högst avsevärt och att detta kan ske utan ökade kostnader. Rörande möjligheterna att göra den tecknade kartan billigare eller noggrannare än kartan med fotobild har samarbetsdelegationens arbete givit resultatet att slutproduktens utseende är skäligen likgiltigt härför. I fråga om de förenklade karttyper, som kartverket länge framställt som beställningsprodukter särskilt för skogsbruket, riktade verket den anmärkningen att de besparingar som ligger i de i och för sig låga framställningskostnaderna i en samordnad kartproduktion endast är skenbara. Vissa led i framställningskostnaderna övervältras därvid på senare led, exempelvis i den topografiska kartframställningen. Kartverket kunde därför inte rekommendera någon av dessa typer som en officiell karta. Sammanfattningsvis uttalade kartverket, att någon sänkning av produktionskostnaderna inte kunde erhållas genom borttagande av fotobilden i den tryckta ekonomiska kartan och ej heller genom att beröva kartan något av det innehåll eller några av de egenskaper, som erfordras för den samtidigt pågående topografiska kartframställningen. Kartverket tillade slutligen att väsentliga kostnadsminskningar sannolikt skulle kunna uppnås genom en radikalt förenklad redovisning av fastighetsindelningen eller genom ett slopande av ägoslagsredovisningen. Detta skulle enligt verkets mening dock sannolikt äventyra ekonomiska kartans användbarhet.

Vad gäller den *nya topografiska kartan* anförde kartverket, att karttypen fastställdes 1954 efter mycket omfattande förarbeten. Karttypen har inom alla användningsområden fått mycket positiva omdömen. I fråga om skalan ansåg kartverket, att skalan 1: 100 000 var fullt tillräcklig för vissa områden av övre Norrland. Då en karta i den mindre skalan blir billigare att framställa och förlägga är det angeläget att så stort område som möjligt hänföres till denna skala. Kartverket hävdade vidare intresset av kortast möjliga skalgräns och stannade för en övergång från skalan 1: 50 000 till 1: 100 000 ungefärligen norr om bladvåden Skalstugan—Holmön.

I *yttrandena* över det preliminära förslaget i denna del har beträffande den ekonomiska kartans utseende och innehåll det helt övervägande antalet

remissinstanser förordat ett bibehållande av den nuvarande typen med intryckt fotobild kompletterad med höjdkurvor med fem meters ekvidistans. *Lantmäteristyrelsen* fann dock för- och nackdelarna ur lantmäteriets synpunkt av karta med fotobild, resp. tecknad karta väga så nära lika, att styrelsen saknade anledning att uttryckligt förorda endera typen framför den andra. Praktiska skäl syntes dock närmast tala för att nuvarande inarbetade framställningsförfarande i vart fall tills vidare bibehålls. Styrelsen ifrågasatte dock om det var erforderligt att definitivt taga ställning till typfrågan beträffande de områden, där utgivning förutsattes komma att ske i skala 1:20 000.

I fråga om möjligheterna att införa radikala förenklingar i fråga om redovisning av fastighetsindelning och ägoslag ifrågasatte *skogsstyrelsen* bl. a. om inte i vissa fall redovisningen kunde inskränkas till brukningsenheter- nas yttre gränser då flera registerfastigheter sambrukas varaktigt. *Sveriges skogsägareförbund* ifrågasatte, om inte förenkling av fastighetsredovisning o. dyl. inom tätorter borde kunna inbespara betydande utredningskostnader och även i någon mån rekognoscerings- och tryckningskostnader.

I det *slutliga förslaget* i nu förevarande frågor uttalar kartverket — under erinran om att ekonomiska kartan nu redovisar den legala fastighetsindelningen samt sänjedelningar — att denna huvudprincip inte torde vara lämplig att kombinera med redovisning av sambruksförhållandena. Långtgående förenklingar av tätortsredovisningen anser verket kunna minska kartans användbarhet vid den översiktliga bebyggelseplaneringen m. m. Å andra sidan delar kartverket lantmäteristyrelsens uppfattning att det inte finns anledning att nu träffa principbeslut om karttypen för lång framtid.

Kartverket föreslår, att produktionsplaneringen grundas på förutsättningen att ekonomiska kartan i allt väsentligt bibehåller sitt nuvarande utseende och innehåll med tryckt fotobild, men kompletteras med höjdkurvor med i regel fem meters ekvidistans. Beträffande såväl ekonomiska som topografiska kartorna bör dock enligt verkets uppfattning fortsatt uppmärksamhet oavslått ägnas åt införande av sådana förbättringar, som ökar kartans användbarhet eller underlättar dess framställning. Om nya förutsättningar inträder anser kartverket att Kungl. Maj:t bör underställas frågan om lämplig modifiering av karttyperna.

Den huvudfråga, som kartverket härefter närmast upptar till behandling är den ekonomiska kartläggningens totala omfattning samt differentiering på skalor. I sitt *preliminära förslag* anförde kartverket i dessa hänseenden i sammandrag följande.

Enligt kartverkets mening framstår 1937 års program för den ekonomiska kartläggningen såsom otillräckligt. Inte från något håll hade gjorts gällande att ekonomisk kartläggning numera skulle framstå som obehövlig inom någon del av 1937 års kartläggningsområde. Å andra sidan fanns enligt kartverket uppenbarligen regioner i de västligaste delarna av inre Norrland, där ekonomisk karta icke erfordras enär förutsättningar saknas för jordbruk och skogsbruk i vedertagen bemärkelse. Frågan om en lämplig övre gräns för den ekonomiska kartläggningen hade utretts under medver-

kan av lantmäteristyrelsen och överlantmätarna i berörda län. Lantmäteristyrelsen hade härvid såsom allmänna riktlinjer angivit, att styrelsen utgått från att det av ekonomiska skäl inte kunde anses motiverat att belasta statsverket med kostnaderna för utgivningen av kartan för trakter, där markinnehavet domineras av en eller några få parter. Helt naturligt borde också lågproduktiva eller improduktiva områden uteslutas. Önskemål om en relativt rak gränsdragning samt anknytning till för fastighetsindelningen normerande gränssträckningar gjorde sig enligt styrelsen gällande beträffande gränsen för utgivningsområdet. Med anledning av dessa bedömningsgrunder hade överlantmätarna avgivit detaljförslag, som överarbetats av kartverket i syfte att vinna ökad kartografisk systematik. Förslagen innebär i stort sett att ekonomisk karta skulle upprättas för hela landet med undantag för huvudsakligen fjällområdena i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Denna gränsdragning gav i kombination med den förut omnämnda gränsen mellan skalorna 1 : 10 000 och 1 : 20 000 samt produktionsläget vid slutet av 1962 en allmän ram för återstående nyframställningsarbeten i landet. Uppgiftens storlek angavs av kartverket till ca 4 030 blad i skalan 1 : 10 000 och ca 1 070 blad i skalan 1 : 20 000.

I *yttrandena* över det preliminära förslaget har den tilltänkta övre gränsen för den ekonomiska kartläggningen tillstyrkts av det övervägande antalet remissinstanser. *Domänstyrelsen* framhöll dock att gränsen inte på någon punkt borde förläggas nedom odlingsgränsen, vilket skulle innebära utökad kartläggning i huvudsak i trakten av Moskosel. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* föreslog utökad kartläggning i länets nordvästra delar och *länsstyrelsen i Västerbottens län* framförde önskemål om ekonomisk kartläggning av Tärna socken. *Lantmäteristyrelsen* förutsatte att smärre justeringar av gränsen skulle kunna ske i anslutning till att arbetsplanerna utarbetas i detalj.

Den föreslagna gränsen mellan skalorna 1 : 10 000 och 1 : 20 000 i den ekonomiska kartläggningen tillstyrktes eller lämnades utan erinran av flertalet remissinstanser. *Sveriges skogsägareförbund* samt *länsstyrelserna i Kopparbergs och Jämtlands län* förordade dock att vissa områden, som av kartverket föreslagits kartlagda i skalan 1 : 20 000 överfördes till 10 000-dels området. *Lantmäteristyrelsen*, som biträdde kartverkets förslag, uttalade att smärre justeringar av skalgränsen borde vara möjliga i den mån bärande skäl därtill yppade sig under arbetsplanläggningens gång.

I sitt *slutliga förslag* i här berörda frågor uttalar kartverket, att den verkställda utredningen enligt verkets uppfattning ger vid handen att det preliminära förslaget i allt väsentligt var väl avvägt. I likhet med lantmäteristyrelsen anser dock kartverket, att smärre justeringar såväl av den övre gränsen för den ekonomiska kartläggningen som av gränsen mellan skalorna bör kunna ske under den framtida detaljplaneringen. Kartverket föreslår, att den i det preliminära förslaget skisserade övre gränsen och skalgränsen godtages som en allmän målsättning för den framtida ekonomiska kartläggningens totala omfattning.

Kartverket övergår härefter till att behandla den topografiska kartläggningens framtida omfattning. I det *preliminära förslaget* anförde ämbetsverket i denna fråga bl. a. följande.

Den äldre topografiska kartan i skalan 1 : 100 000 och 1 : 200 000 över Sverige, som till huvuddelen framställdes under 1800-talet, är behäftad med stora brister. Av de 106 kartbladen i skalan 1 : 100 000 är endast 18 tillfredsställande aktuella, medan 36 blad är över 40 år, därav 21 mellan 50 och 75 år. Ännu sämre är förhållandet beträffande kartbladen i skala 1 : 200 000 i mellersta Norrlands inland, där bladen nästan genomgående är mellan 50 och 60 år gamla och i många fall av så dålig kvalitet att de inte lämpligen kan revideras. Det är därför, särskilt ur försvarets synpunkt, nödvändigt att en ny topografisk karta snabbt framställes över hela landet. I fråga om de många bladen utmed rikets gränser gäller dessutom önskemålet att de skall någorlunda detaljerat återgiva även förekommande partier av grannländerna. Utmed praktiskt taget hela riksgränsen mot Norge kommer att utgivas topografisk karta i skalan 1 : 50 000 av en typ, som nära överensstämmer med den svenska.

Avgörande för den förestående kartläggningens totala omfattning är huvudsakligen läget av gränsen mellan skalorna 1 : 50 000 och 1 : 100 000. Om hela den vid utgången av 1962 kvarstående uppgiften skulle kartläggas i skalan 1 : 50 000, skulle den uppgå till ca 690 blad. Med en skalgräns efter en öst—västlig linje ungefärligen i höjd med Umeå och Strömsund skulle uppgiften omfatta ca 370 blad i skalan 1 : 50 000 och ca 90 blad i skalan 1 : 100 000. Skillnaden i produktionskostnader vid kartverket, d. v. s. exklusive kostnader för tryckning, mellan de två alternativen kan uppskattas till storleksordningen fem å sju miljoner kr.

I yttrandena över kartverkets preliminära förslag har frågan om var en övergång kan ske från skalan 1 : 50 000 till 1 : 100 000 tilldragit sig stor uppmärksamhet. Åtskilliga myndigheter och organisationer, bland dem *domänstyrelsen, kammarkollegiet, sjöfartsstyrelsen, skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges skogsägareförbund* och de berörda *länsstyrelserna* har framfört önskemål om topografisk kartläggning i skalan 1 : 50 000 av Västerbottens och Norrhottens kustland. *Chefen för försvarsstaben* har uttalat bl. a. följande.

Från militär synpunkt är av flera skäl angeläget att antalet för krigsmakten nödvändiga karttyper hålls nere. Det vore därför önskvärt att den topografiska kartan i skala 1 : 50 000 kunde utnyttjas som fältkarta över hela landet, möjligen med undantag för vissa operativt mindre betydelsefulla områden. Huruvida en 100 000-delskarta kan accepteras för eldledningsändamål är inte utrett. Från denna synpunkt ter sig utgivning av topografisk karta i skala 1 : 100 000 för krigsmaktens del mindre önskvärd. Försvarsstaben har tidigare under hand redovisat en militärt sett lämplig gräns mellan 50 000- och 100 000-delskartorna, vilken i stort sett innebar att 100 000-delskartan kunde accepteras över fjällområdena. *Chefen för försvarsstaben* vill emellertid ej motsätta sig den föreslagna skalgränsen under förutsättning att den ekonomiska kartan i skala 1 : 20 000 eller eldledningskartor utges över operativt betydelsefulla delar av »100 000-delsområdet» om det skulle visa sig att 100 000-delskartan ej är användbar för framtida eldledningsändamål och att, om den ekonomiska kartan i så fall utges i en för eldledningsändamål lämpad version, priset på denna karta ej nämnvärt kommer att överstiga priset på eldledningskartan.

Svenska nationalkommittén för geografi har anfört att det synes svårt ur geografiens synvinkel att finna någon härande molivering för den föreslagna

gränslinjen mellan topografisk karta i 1 : 50 000 resp. 1 : 100 000. Om detta skulle kunna påskynda tillkomsten av en ny topografisk karta även för inre och nordvästra Norrland, ifrågasätter nationalkommittén om inte gränsen mellan de båda kartskalorna i stort sett skulle kunna följa norra delen av länsgränsen för Gävleborgs län och därefter en öst-västlig linje, i norr begränsande de nya topografiska kartbladen Mora och Sälen.

I det *slutliga förslaget* uttalar kartverket, att många skäl talar för att en gräns mellan skalorna 50 000 och 100 000 för topografiska kartan borde dragas i nord—sydlig riktning, skiljande Norrlands kustland från det inre Norrland och fjällvärlden. Kartverket vill emellertid understryka de kostnader och nackdelar en sådan lösning för med sig främst för krigskarteförsörjningen med dess krav på dubbelutgivning över skalgränsen. Ett bidragande skäl för det preliminära förslaget har även varit den rent affärs-mässiga synpunkten att staten bör undvika onödiga investeringar inom områden med sannolikt låg försäljningsfrekvens. Enligt kartverket försvåras dagens diskussion av att huvudkonsumenterna ej heller kunnat övertyga sig om vad en modern topografisk karta i skalan 1 : 100 000 kan ge ur noggrannhetssynpunkt, i fråga om detaljrikedom o. s. v.

På anförda skäl förordar kartverket, att skalgränsfrågan ytterligare utredes innan definitiv ståndpunkt tages. Ämbetsverket upplyser att det under loppet av 1961 kommer att utge hela försöksbladet Kiruna i skalan 1 : 100 000 och anser att detta kan underlätta ett ställningstagande. För frågans fullständiga bedömande bör enligt kartverket även ett försöksblad i skalan 1 : 100 000 framställas i Norrlands kustland.

För produktionsplaneringen erfordras enligt ämbetsverkets uppfattning emellertid ett preliminärt ställningstagande i skalgränsfrågan. Den samordnade ekonomisk-topografiska kartframställningen når ganska snart under 1960-talet Värmlands län samt vissa områden av Kopparbergs och Väster-norrlands län. Kartverket anser det uppenbart, att den topografiska kartläggning, som skall ske söder om skalgränsen för den ekonomiska kartläggningen och berörande nyssnämnda län, under alla förhållanden bör ske i skalan 1 : 50 000 och föreslår därför att denna målsättning godtages som en provisorisk riktlinje.

Härefter har kartverket till behandling upptagit produktionsprogrammet för perioden 1963—1980 beträffande den ekonomiska och den topografiska kartan. I det *preliminära förslaget* framförde kartverket inledningsvis vissa synpunkter på den allmänna målsättningen för den regionala kartläggningsordningen, varvid bl. a. uttalades att samtidig framställning av de båda kartorna borde ske i all den utsträckning föreliggande konsumentönskemål kunde realiseras. Vad gäller den regionala ordningen för den ekonomiska kartläggningen redovisade kartverket i sammandrag bl. a. följande.

Den efter 1962 kvarstående kartläggningsuppgiften består dels av återstoden av 1937 års kartläggningsprogram, dels av nytillkommande uppgifter, främst Kopparbergs län och delar av inre och övre Norrland. Väg-

ledande för den inbördes angelägenhetsordningen mellan dessa huvuddelar torde vara departementschefens uttalande i propositionen 1960:74, att ekonomisk kartläggning av Kopparbergs län skall ske genom en viss förskjutning av tidsplanen för den återstående delen av de i 1937 års kartlägningsprogram ingående arbetena. Om återstående uppgifter i Norrland, som faller utanför 1937 års program, synes något vägledande uttalande inte ha gjorts utöver det av 1959 års riksdag uttalade önskemålet om snabbare ekonomisk kartläggning.

Såsom en sammanfattande bedömning av målsättningen i nu berörda avseende i fråga om den ekonomiska och den topografiska kartläggningen anförde kartverket i sammandrag följande.

Vid planeringsperiodens början pågår gemensam ekonomisk och topografisk kartläggning bl. a. i Älvsborgs och Västmanlands län. Alla skäl talar för att denna uppgift skyndsamt fullföljes. Den ekonomiska kartläggningen dominerar i övrigt under 1960-talet av tre stora, var för sig utomordentligt betydelsefulla län, nämligen Värmlands, Kopparbergs och Västernorrlands län. Inom vart och ett av dessa föreligger framträdande krav på topografisk kartläggning. Denna uppgift bör därför planläggas som en kombinerad kartproduktion. Av Kopparbergs och Västernorrlands län har vissa delar hänförs till skalan 1 : 20 000. Dessa delar måste i angelägenhetsordning ställas efter de delar, som planerats för kartläggning i skalan 1 : 10 000, och kan enligt kartverket nära jämföras med Jämtlands län. Slutligen torde en ekonomisk kartläggning av återstående sydsvenska län, Blekinge, Malmöhus, Kristianstads och Hallands län, få ställas före samma kartläggning av de inre delarna av Västerbotten och Norrbotten. Med hänsyn till intresset att så långt detta är möjligt tillämpa principen om kombinerad kartläggning synes Halland böra komma främst av de sydsvenska länen. Även med hänsyn till angelägenheten att effektivt kunna utnyttja fältarbets säsongen bör Hallands län inplaneras relativt tidigt.

Rörande den inbördes ordningen i vilken uppgifterna bör lösas i Värmlands, Kopparbergs och Västernorrlands län tyder enligt kartverket erfarenheterna på att de ekonomiska kartarbetena inom ett län inte kan vara alltför omfattande med hänsyn till de påfrestningar som uppstår för länslantmäterikontoren vid aktutlåning, lösande av jordregisterspörsmål m. m. Den lämpligaste anordningen är därför att den ekonomiska kartläggningen pågår i alla tre länen parallellt. Den allmänna bilden av kartläggningens framskridande inom berörda län blir enligt kartverket att Värmlands län påbörjas från öster och sammanknytes sedan med Älvsborgs-kartläggningen från Dalslandshället. Därefter rör sig kartläggningen norrut och når där kontakt med Kopparbergs län. Kopparbergs län kartläggs norrut från Västmanlands län och västerut från Gävleborgs län och samordnas så småningom med samtidigt framskridande kartläggningen av Värmlands län. Västernorrlands län slutligen kartlägges norrifrån i bältet mellan kusten och skalgränsen tills den i söder anslutes till den färdiga kartan i Gävleborgs län.

På grundval av de anförda övervägandena framlade kartverket i det preliminära förslaget ett utkast till program för den fortsatta ekonomiska kartläggningen och den därmed samordnade topografiska kartläggningen, täckande hela det efter 1962 återstående utgivningsområdet. Programmet framgår av nedanstående tabell.

Län	Fältarb. mån.	Antal ekonomiska kartblad		Fältrekogno- scering under åren
		skala 1: 10 000	skala 1: 20 000	
Älvsborg.....	190	210		1963—1964
Västmanland.....	150	160		1963—1965
Västernorrland I.....	380	460		1963—1967
Värmland.....	550	740		1963—1968
Kopparberg I.....	1 100	980		1963—1974
Jämtland I.....	400	500		1967—1971
Västernorrland II.....	290		130	1968—1972
Kopparberg II.....	150		70	1975—1976
Jämtland II.....	640		280	1972—1977
Halland.....	240	250		1966—1969
Malmöhus.....	240	240		1970—1974
Kristianstad.....	310	270		1970—1975
Blekinge.....	150	160		1973—1975
Västerbotten.....	560		250	1975—1979
Norrbottn.....	800	60	340	1976—1980
Summa	6 160	4 030	1 070	

Kartverket har i programmet valt att illustrera fältrekognosceringsmomentet, som ungefärligen infaller mitt i proceduren. Grundläggande för beräkningarna i tabellen är den fältarbetskapacitet, som kartverket med nuvarande resurser maximalt kan organisera och som fixerats till omkring 350 fältarbetsmånader per år. I tabellen har angivits de allmänna dimensionerna på kartläggningsområdena länsvis och i förekommande fall har länen uppdelats på delområden efter utgivningsskalan. Vid bedömningen av förslaget kunde förutsättas, angav kartverket, att ekonomisk karta utgavs ett å två år efter fältrekognosceringen och topografisk karta ytterligare något år senare. Tidsperioden för planeringen har kommit att omfatta tiden t. o. m. 1980 eftersom denna tid åtgår för fältrekognoscering av det föreliggande programmet med verkets nu tillgängliga resurser.

Vad gällde den separata topografiska kartläggningen konstaterade kartverket att två omfattande sådana kartläggningsuppgifter förelåg, nämligen dels topografisk kartläggning av områden, där ekonomisk karta utgivits, dels topografisk kartläggning av den del av nordvästra Norrland, där ekonomisk karta ej skall utgivas. Beträffande den förstnämnda uppgiften anförde kartverket i sammandrag följande.

Uppgiften består av två huvuddelar, nämligen dels ett oregelbundet område i södra och mellersta Sverige, berörande bl. a. Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län, dels ett område omfattande kustregionerna i Västerbottens och Norrbottens län. Det förra omfattar omkring 95 blad i skalan 1 : 50 000, det senare omkring 10 blad i 1 : 50 000 och omkring 20 blad i 1 : 100 000 enligt den av kartverket föreslagna gränsen mellan nämnda skalor. Uppgiften i södra och mellersta Sverige bör enligt kartverket lösas före uppgiften i Norrland. Den senare åter bör helst vara löst i slutet av 1970-talet.

Den kombinerade ekonomiska och topografiska kartläggningen innebär en genomsnittlig framställning av 18 å 19 topografiska blad i skalan

1:50 000 per år. Den nu behandlade separata topografiska kartläggningen motsvarar en medelbelastning per år av ca tio å elva blad i skalan 1 : 50 000. Genom att deluppgiften i Västerbottens och Norrbottens kustland skall lösas huvudsakligen i skalan 1:100 000 är emellertid belastningen under slutet av 1970-talet mindre än den nyss angivna. Det kommer emellertid sannolikt att bli utomordentligt svårt att realisera den separata topografiska uppgiften under perioden inom ramen för nuvarande resurser.

Beträffande den separata topografiska kartläggningsuppgiften i nordvästra Norrland anförde kartverket bl. a. följande.

De nordvästligaste delarna av landet kommer inte att bli föremål för ekonomisk kartläggning. Topografisk karta, omfattande ett femtiotal blad i skalan 1:100 000 och ett tiotal i skalan 1:50 000, bör däremot framställas även över detta område. Beträffande detta ur såväl försvarssynpunkt som med hänsyn till framträdande civila intressen mycket viktiga område är endast att konstatera att förutsättningarna inte medger att området inplaneras i produktionsprogrammet under den aktuella planeringsperioden. Kartverkets resurser är nämligen redan med de nyss behandlade uppgifterna helt ianspråktagna.

Kartverkets preliminära förslag till produktionsprogram har i åtskilliga *yttranden* mött stark kritik. Kritiken gäller mera den långa tid kartläggningsprogrammet förutsatts komma att taga i anspråk än planerna som sådana.

I fråga om den ekonomiska kartläggningen har den preliminära planen ansetts otillfredsställande ur såväl jordbrukets som framför allt skogsbrukets synpunkt. Sålunda har *domänstyrelsen* uttalat, att den skisserade regionala ordningen för den fortsatta ekonomiska kartläggningen med all tydlighet visar, att kartverket måste ges resurser till ökad kapacitet. Beträffande ordningsföljden länen emellan uttalar styrelsen att kartläggningen i Kopparbergs län bör bedrivas snabbare. Även *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* uttalar önskemål om snabbare ekonomisk kartläggning. *Vattenfallsstyrelsen* har förklarat den skisserade regionala ordningen för den fortsatta ekonomiska kartläggningen vara inte tillfredsställande och understryker särskilt behovet av forcerad kartläggning i Kopparbergs och Norrbottens län. *Byggnadsstyrelsen* har framhållit, att det i samhällsplaneringshänseende vore angeläget om man om möjligt tidigare kunde erhålla den ekonomiska kartan för de sydligare länen. Likaledes har *riksantikvarieämbetet* förklarat att det vore värdefullt att de sydligare länen, där fornlämningsrikedomen är stor, erhöll förtur.

Förslag rörande tidigareläggning av den ekonomiska kartläggningen har även framförts från *länsstyrelserna* och *länsorganen* i de län, som upptagits sist i den preliminära planen.

Även kartverkets preliminära plan för den topografiska kartläggningen har mött kritik. *Svenska nationalkommittén för geografi* har funnit det djupt otillfredsställande att topografisk kartläggning under perioden ej kan ske inom de nordvästligaste delarna av landet. Liknande synpunkter framföres även av *Svenska Turistföreningen*. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* har understrukit angelägenheten av att upprättandet av topografisk karta över hela länet snarast påbörjas. *Sveriges geologiska undersökning* har be-

klagat att framställningen av topografiska kartor för de nordvästligaste delarna av landet får ställas på framtiden. Då de nu tillgängliga kartorna över dessa trakter företer avsevärt större brister än för landet i övrigt bör intet lämnas oförsökt att skapa utrymme för ett igångsättande av dessa arbeten, eventuellt genom en förskjutning i tiden av någon del av programmet i övrigt.

Chefen för försvarsstaben har till en början tagit definitiv ställning till den regionala angelägenhetsordningen för försvarets del och i denna fråga bl. a. anfört följande.

Det av departementschefen uttalade önskemålet att utge ekonomisk karta över Kopparbergs län överensstämmer med krigsmaktens önskemål om utgivning av den topografiska kartan i skala 1:50 000 vad beträffar vissa delar av länet. Önskvärdheten att med hänsyn till möjligheterna till en kombinerad kartläggning sätta Hallands län främst när det gäller utgivning av den ekonomiska kartan över södra Sverige, överensstämmer med de militära önskemålen om den topografiska kartans vidare utgivning. Det är för krigsmakten angeläget att Skåne-Blekinge-området utvidgas och samman knyts med östra Mellansverige genom utgivning av Hallands, Kronobergs, Kalmar och Jönköpings län.

Uppgiften att den återstående ekonomiska kartläggningen i Norrland, som faller utanför 1937 års program, synes få beredas plats i slutet av produktionsprogrammet torde medföra att möjligheten att utnyttja ekonomiska kartor för eldledningsändamål minskar. Vid tiden för utgivning av den ekonomiska kartan i Västerbottens och Norrbottens län (omkring 1980) är eldledningskartan över dessa områden sannolikt omodern och dess användbarhet starkt nedsatt. Med hänsyn härtill kan utgivningen av den ekonomiska kartan över dessa områden behöva tidigareläggas om en förnyad utgivning av eldledningskartor skall kunna undvikas. I dagens läge är det emellertid svårt att överblicka behovet av kartor för eldledningsändamål i en så avlägsen framtid som det här är fråga om. Med hänsyn till den snabba utvecklingen inom det militära området, såväl taktiskt som vapentekniskt, synes det inte vara möjligt att nu föreslå ett tidsprogram för den separata topografiska kartläggningen av västra Norrland att gälla vid en så avlägsen tid, som med hänsyn till kartverkets resurser kan bli aktuell.

Bland de myndigheter, som ansett sig kunna acceptera kartverkets preliminära produktionsprogram, märks i första hand *lantbruksstyrelsen*, *lantmäteristyrelsen* och *skogsstyrelsen*.

I sitt *slutliga förslag* uttalar kartverket inledningsvis att den verkställda utredningen har blottat betydande brister, som kan få allvarliga återverkningar för näringslivet, försvaret och turismen. Kartverket anser sig i allt väsentligt böra instämma i remissinstansernas kritik av det preliminära förslaget och anför vidare bl. a. följande.

Av allt att döma kommer den aktuella planeringsperioden att kännetecknas av viltgående strukturförändringar i det svenska samhället. Här behöver endast nämnas den pågående strukturomvandlingen i jordbruket och skogsbruket, den fortsatta industrialiseringen med dess uttunning av landsbygden och tillväxt av tätorterna, den allt intensivare exploateringen av vattenkraft och malmtillgångar, den radikala utbyggnaden av kommunikationerna och alla de åtgärder som vidtagits för turismen, naturskyddet och fri-

tidsverksamheten. En av de första förutsättningarna för att lämpligt planera och genomföra dessa åtgärder är att tillhandahålla ett lämpligt översiktligt kartunderlag. *Vad kritiken främst gäller är att materialet kan produceras först under 1970-talet för stora och livsviktiga regioner av landet.*

Det preliminära förslaget plan för den ekonomiska kartläggningen har enligt kartverket två svaga punkter nämligen dels att vissa sydsvenska län, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus, inplanerats så sent som 1970—1975, dels att viktiga delar av Norrland, nämligen delar av Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län inplanerats först i slutet av 1970-talet. Kritiken av planen för den topografiska kartläggningen koncentrerar sig främst på övre Norrland. Helt nedgörande är enligt kartverkets mening kritiken mot att nordvästra Norrlands fjällområde över huvud taget inte kunnat inplaneras före 1980. Sammanställs dessa två led i kritiken anser verket norrlandsproblemet framträda med alldeles särskild styrka. Stora delar av Norrland saknar nämligen varje annan officiell karta än den för länge sedan utdömda generalstabskartan i skalan 1: 200 000, medan de sydsvenska länen dels har en för många ändamål fortfarande användbar äldre ekonomisk karta, dels redan inom några år kommer att förse med en modern topografisk karta i skalan 1: 50 000.

De mest framträdande behoven i förhållande till de preliminära planerna är enligt kartverkets mening dels att den separata topografiska kartläggningen av nordvästra Norrland måste beredas plats under planeringsperioden, dels att den samordnade ekonomisk-topografiska kartläggningen av Jämtland II, Västerbotten och Norrbotten måste väsentligt tidigareläggas. Det senare önskemålet bör av arbetsorganisatoriska skäl inte ske så att de sydsvenska länen läggs sist i programmet. Då skulle kartverket under en följd av år endast syssla med fältuppgifter i övre Norrland med dess korta fältsäsong.

Kartverket uttalar, att den enda rationella lösningen av problemet är en krympning i tiden av hela planen genom en ökning av verkets resurser. Under erinran om att det var denna utväg kartverket anvisade genom sin i det föregående berörda framställning den 7 september 1959 anför ämbetsverket, som finner den verkställda utredningen utgöra motiv för en ny prövning av vilka totala resurser som bör ställas till verkets förfogande, i detta ämne bl. a. följande.

Enligt kartverkets uppfattning är det ett otidsenligt betraktelsesätt att för framtiden göra åtskillnad mellan verkets resurser för den ena eller andra kartan. Av utredningen framgår att produktionsprocesserna är helt inflädlade i varandra. Sålunda är den separata topografiska kartläggningen av nordvästra Norrland en uppgift som förutom topografiska kartbyrån i mycket hög grad belastar bearbetningsavdelningen på fotogrammetriska byrån och den andra huvuduppgiften, som skulle behöva forceras, den ekonomisk-topografiska kartframställningen i delar av Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, ett arbete som förutsätter sinsemellan väl avvägda resurser inom såväl fotogrammetriska byrån som ekonomiska och topografiska kartbyråerna. Varje resonemang om en förstärkning av kartverkets resur-

ser för den officiella kartläggningen bör därför avse verksamheten i dess helhet med befogenhet för kartverket att disponera resurserna på de uppgifter, som vid olika tidpunkter dominerar produktionsproceduren.

Beträffande de av chefen för försvarsstaben uttalade önskemålen från krigsmaktens sida rörande den topografiska kartläggningen, uttalar kartverket att desamma synes i huvudsak kunna tillgodoses enligt de framlagda planerna. Kartverket förutsätter, att den separata topografiska kartläggning, som skall ske inom område där ekonomiska kartan redan finns framställd, årligen skall detaljplaneras i samråd med chefen för försvarsstaben i syfte att erhålla en så smidig övergång till den nya kartan i krigskartanvändningen som möjligt.

Vad gäller den av nationalkommittén för geografi antydda möjligheten att påskynda den topografiska kartläggningen i Norrland genom en väsentlig utvidgning av området för topografisk karta i skalan 1: 100 000, framhåller kartverket att uppslaget otvivelaktigt är av stort intresse i den rådande situationen och att det bör undersökas närmare trots att flertalet remissmyndigheter argumenterat för en minskning av det av kartverket föreslagna 100 000-delsområdet. Ämbetsverket erinrar om det i det föregående framlagda förslaget att ytterligare utredning bör verkställas innan definitiv ståndpunkt tages till skalgränsen i den topografiska kartläggningen. Det är därför inte möjligt att nu taga ställning till det av kommittén framlagda spørsmålet.

Sammanfattningsvis föreslår kartverket att den i förut redovisade sammanställning angivna regionala ordningen för den samordnade ekonomisk-topografiska kartframställningen godtages som en allmän målsättning för arbetenas bedrivande, att separat topografisk kartläggning inom ekonomiska kartans nuvarande utgivningsområde fortsättes i snabbast möjliga takt och i den regionala ordning, som på lämpligaste sätt ansluter sig till försvarsväsendets önskemål rörande krigskarteförsörjningen samt att kartverket beordras att inom ramen för tillgängliga resurser företaga alla förberedande åtgärder för utgivning av topografisk karta i skalan 1 : 100 000 över västra Norrlands fjälltrakter.

Härefter övergår kartverket till frågan om *ajourhållningen* av de officiella kartorna. I det *preliminära förslaget* anförde ämbetsverket i detta ämne i sammandrag följande.

Den nya topografiska kartan kommer att *ajourhållas* genomsnittligt vart tionde år enligt nu gällande planer. En dylik *ajourhållning* har angivits som ett villkor för kartans användbarhet inom försvarsväsendet. *Ajourhållningen* är en viktig faktor i produktionsplaneringen, enär ju längre nyframställningen fortskridit ju större blir *ajourhållningsuppgiften*. En växande del av topografiska kartbyråns resurser måste sålunda alltid disponeras för *ajourhållningen*. Någon fullständig *ajourhållning* av ekonomiska kartan har däremot aldrig ägt rum. Kartorna i de först utgivna länen är nu mer än 20 år gamla och behovet av en aktuell redovisning av bebyggelse, vägar och även ägoslag är mycket framträdande. Fastighetsindelningen på kartan *ajourhålls* dock genom länslantmäterikontorens försorg.

Tekniskt och organisatoriskt finns nu goda förutsättningar att åjourhålla den ekonomiska kartan genom att uppgiften inplaneras som ett delmoment av den topografiska kartläggningen i län där den ekonomiska kartan utgivits för exempelvis mer än tio år sedan. Kartverket har anordnat en partiell åjourhållning av ekonomiska kartan för Gotlands län parallellt med pågående topografisk kartläggning av länet. Där det inte är praktiskt att åjourhålla ekonomiska kartan i samband med nyframställningen av topografiska kartan, kan det ske vid någon av de genomsnittligt vart tionde år återkommande åjourhållningarna av den sistnämnda kartan.

Kartverket framhöll dock beträffande åjourhållningen av den ekonomiska kartan att det vid överläggningar med huvudkonsumenterna klart framgick, att dessa sätter alla nu aktuella nyframställningsuppgifter före en åjourhållning av de redan utgivna bladen. Möjligheterna att påbörja åjourhållningen syntes därför vara mindre än någonsin. Kartverket utgick till följd härav från att uppgiften f. n. inte var aktuell, men förklarade sig berett att fortsätta en begränsad försöksverksamhet på området.

I yttrandena över det preliminära förslaget har kartverkets ställningstagande, att nuvarande resurser inte tillåter ett påbörjande av en systematisk åjourhållning av den ekonomiska kartan i form av utgivning av reviderade kartblad mött stark kritik från åtskilliga remissinstanser. Sålunda har *byggnadstyrelsen*, *järnvägsstyrelsen*, *domänstyrelsen*, ett flertal *länsstyrelser*, *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* ansett att det ur de synpunkter dessa myndigheter och organisationer företräder vore otillfredsställande, därest åjourhållning av den ekonomiska kartan inte kommer till stånd. Bl. a. *domänstyrelsen* och *lantmäteristyrelsen* förordar dock att vid en avvägning mellan nytgivning och åjourhållning nytgivningen sättes i främsta rummet.

I sitt *slutliga förslag* i nu berörda fråga anför kartverket bl. a. följande.

Det har länge för kartverket framstått som otillfredsställande att i fråga om den ekonomiska kartläggningen i landet, som pågått mer än 20 år och resulterat i omkring 6 000 utgivna kartblad, uppgiften att utge reviderade blad ännu ej kunnat angripas. Olägenheterna härav har i möjligaste mån nedbringats dels genom att länslantmäterikontoren kan tillhandahålla kopior av kartans svartryck, där ändringar i fastighetsindelningen införts, dels genom att kartverket från sitt centrala flygbildarkiv kan tillhandahålla aktuellt bildmaterial rörande större delen av landet. Uppenbarligen kan dessa åtgärder ej på längre sikt ersätta behovet av nya editioner av kartan.

Åjourhållningsuppgiften har mycket ansenliga dimensioner. Skulle det i ett flertal yttranden föreslagna åjourhållningsintervallet på 15 år accepteras, skulle redan nu resurser behöva avdelas för utgivning av omkring 400 reviderade blad per år. Uppgiften skulle i takt med utgivningen av kartan över nya län successivt växa för att omkring 1980 uppgå till omkring 1 000 blad per år. Kartverket har bedrivit viss försöksverksamhet under senare år i Gotlands län för framställning av ett begränsat antal reviderade blad. Dessa är färdiga, men har inte hunnit underkastas någon granskning av konsumenterna.

Kartverket uttalar härutöver att flertalet remissinstanser bestämt har satt nyframställningsuppgiften framför åjourhållningsuppgiften beträffande eko-

nomiska kartan. Det synes därför kartverket helt uteslutet att någon del av tillgängliga resurser — bortsett från fortsatt försöksverksamhet — nu kan tagas i anspråk för ett påbörjande av en systematisk åjourhållning av kartor i redan utgivna län. Läget synes enligt ämbetsverket vara det, att om statsmakterna kan utöka kartverkets resurser, den ökade kapaciteten i första hand måste disponeras för ett påskyndande av nyframställningsprogrammet. Kartverket föreslår med hänvisning till det anförda, att pågående åjourhållningsförsök fullföljes och avslutas och att kartverket efter överläggningar med närmast berörda konsumentgrupper särskilt redovisar sina förslag i denna fråga.

I det *preliminära förslaget* upptog kartverket slutligen till behandling frågan om behovet av *specialeditioner* av den ekonomiska kartan och anförde härom i huvudsak följande.

F. n. utgives tre editioner av den ekonomiska kartan, nämligen en fullständig edition i tre färger med fotobild, en edition innehållande svartbilden och gulbilden (åkern) benämnd svart- och gultrycket, samt en edition innehållande enbart svarttrycket. Ekonomiska kartan omfattar nu ca 6 000 utgivna blad och tages hänsyn till att den trycks i tre editioner, omfattar den redan 18 000 särskilda kartblad. Enligt det föreslagna produktionsprogrammet skulle ekonomiska kartan komma att slutligen omfatta ca 13 000 blad. Skulle man även i fortsättningen behålla tre editioner av kartan, skulle verket alltså förlagsmässigt omsluta inemot 40 000 särskilda kartblad. Det framstår enligt kartverket som orealistiskt att upprätthålla förlagsåtaganden för ett kartverk av sådana dimensioner.

Svart- och gultrycket tillkom ursprungligen som en ersättning för den fullständiga editionen i de fall denna inte kunde utlämnas av militära sekretesskäl. Då kartan numera praktiskt taget helt frisläppts, har det huvudsakliga skälet för svart- och gultrycket bortfallit. Denna edition torde därför omedelbart kunna slopas för nyframställda kartblad.

Svarttrycket har en betydande användning för skilda ändamål vid sidan av den fullständiga editionen, särskilt inom lantmäteriet som underlag för åjourhållningen av fastighetsindelning m. m. Kopior av dylika åjourhållna svarttryck kan erhållas från länslantmäterikontoren. Under sådana förhållanden kan det enligt kartverket övervägas att slopa svarttrycket som förlagskarta. De myndigheter och övriga konsumenter, som har en mera högfrekvent användning av svarttrycket, torde kunna tillgodoses genom beställningstryckning i samband med kartans utgivning och därefter genom kopior från lantmäterikontorens åjourhållna exemplar.

I *yttrandena* har kartverkets preliminära förslag att begränsa antalet editioner av ekonomiska kartan över lag bedömts positivt. Sålunda synes allmän enighet råda om att det s. k. svart- och gultrycket kan slopas, där huvudeditionen är öppen, d. v. s. i hela landet utom Norrbottens län. Frågan om det s. k. svarttrycket kan slopas som förlagskarta har i vissa yttranden däremot ansetts vara mera tveksam. *Lantmäteristyrelsen* har sålunda varit tveksam huruvida länslantmäterikontorens resurser förlår för tillhandahållande av kopior på beställning.

I sitt *slutliga förslag* i nu berörda fråga föreslår kartverket — under erinran om den inom sakrevisionen verkställda utredningen angående det stat-

liga karttrycket — att vid de förhandlingar som i anledning därav torde komma att upptagas med generalstabens litografiska anstalt möjligheterna av och kostnaderna för utförande av beställningstryck av svarttrycket för olika myndigheters och organs behov närmare undersökas. Kartverket föreslår däremot att ämbetsverket omedelbart och utan avvaktande av nyssnämnda undersökning bemyndigas att träffa avtal om slopande av svart- och gultrycket som förlagskarta beträffande hela landet utom Norrbottens län.

Avslutningsvis i utredningsförslaget har kartverket upptagit frågan om en tillfällig förstärkning av verkets resurser. I denna fråga erinrar kartverket till en början om att den i det föregående framlagda redovisningen av arbetena under den närmaste tjugoårsperioden med den ekonomiska och den topografiska kartläggningen visar att under denna tid ekonomiska kartan i huvudsak kan färdigställas över de områden av Sverige, som är aktuella för sådan kartläggning. Den moderna topografiska kartan däremot synes möjligen kunna färdigställas inom ekonomiska kartans utgivningsområde, men ej i nordvästra Norrland. Någon åjourhållning av ekonomiska kartan kan ej medhinnas, varför äldsta delarna av detta kartverk kommer att vara över 40 år gamla vid periodens slut.

De brister i detta kartläggningsprogram, som särskilt framträder och som först och främst måste uppmärksammas om kartverkets resurser kan utökas, är enligt verket i huvudsak följande.

Den separata topografiska kartläggningen av nordvästra Norrland måste beredas plats under planeringsperioden. Den samordnande ekonomisk-topografiska kartläggningen av Jämtland II, Västerbotten och Norrbotten I samt den ekonomiska kartläggningen av de sydsvenska länen bör tidigareläggas. Särskilt bör framhållas att det ur militär synpunkt är otillfredsställande att framställningen av nya topografiska kartan utsträcker över alltför lång tid.

De angivna bristerna i kartläggningsprogrammet anser kartverket ej kunna lösas genom att de övriga uppgifter, som intagits i kartläggningsprogrammet eftersättes, enär dessa uppgifter är ännu angelägnare. En total ökning av resurserna erfordras sålunda enligt ämbetsverkets mening om förbättringar skall kunna ernås. Skall ett påtagligt resultat erhållas måste dessa, anför kartverket, göras relativt stora i förhållande till verkets nuvarande resurser för den allmänna kartläggningen. Kartverket har överslagsvis beräknat, att en förkortning av tiden för kartläggningsprogrammet rörande perioden t. o. m. 1980 med fem år skulle erfordra en årlig kostnadsökning av ca 2 400 000 kr. Enligt ämbetsverkets mening är detta belopp i jämförelse med kostnaderna för pågående arbeten för att utbygga vattenkraftsresurser och huvudvägnät samt för att rationalisera fastighetsindelningen och i övrigt underlätta strukturuomändringen i jord- och skogsbruk och även enbart i jämförelse med statens kostnader för att planera och stödja dem relativt obetydligt och skulle säkerligen balanseras av motsvarande besparingar inom andra delar av statsverksamheten.

Med hänsyn till det anförda är det enligt kartverkets mening uppenbart att åtgärder bör vidtagas för att provisoriskt förstärka kartverkets resurser under den kommande perioden. Möjlighet finns enligt ämbetsverket att tillfälligt förstärka resurserna utan att detta medför någon utbyggnad på längre sikt av den fasta organisationen. På grund av åldersfördelningen inom det nuvarande personalbeståndet kommer nämligen en mycket stor avgång att ske vid slutet av 1970-talet. Med den nya affärsmässiga organisation, som förutsatts införas för den fotogrammetriska verksamheten vid kartverket fr. o. m. nästa budgetår, kan vidare de fotogrammetriska rutinerna i kartproduktionen med fördel ges karaktären av ett statligt beställningsuppdrag.

Den lämpligaste förstärkningsåtgärden är enligt kartverkets mening, att ett särskilt reservationsanslag anvisas för detta ändamål. I andra hand anvisar kartverket en ytterligare förstärkningsmöjlighet, varom ämbetsverket bl. a. anför följande.

De officiella kartorna i landet försäljes i allmänna handeln huvudsakligen enligt avtal med kartverkets förläggare, generalstabens litografiska anstalt. Staten betingar s.g. därvid ett belopp i form av royalty för varje försåld karta. Försäljningspriser och därmed indirekt även royaltyinkomster har i första hand avvägts så att de skall täcka statsverkets kostnader för tryckning och distribution av kartorna. I praktiken har emellertid statens inkomster blivit sådana att de även lämnar ett mindre bidrag till själva produktionskostnaden. I mindre omfattning förekommer att kartverket för kartor på eget förlag. Detta är även fallet med de publikationer som utges av verket. Inkomsterna från denna försäljning redovisas — efter avdrag i vissa fall av tryckningskostnader — på kartverkets inkomsttitel. På denna titel redovisas även royaltyinkomsterna. Inkomsten för statsverket efter avdrag av omkostnaden för publikationstryck kan för budgetåret 1960/61 beräknas bli omkring 350 000 kr.

Kartförsäljningen ger enligt kartverket staten en stigande behållen inkomst. Det rör sig om relativt obetydliga belopp jämfört med statens totala kostnader för kartverket. I ett läge som det nuvarande, då så många intressen påyrkar en forcering av den allmänna kartläggningen, anser kartverket det som en absolut minimiförstärkning att överskottet på kartförsäljningssidan ställes till kartverkets förfogande för ett påskyndande av kartläggningen.

Om ökningen i kartverkets resurser begränsas till kartförsäljningsinkomsterna anser ämbetsverket att detta i första hand bör tagas i anspråk för separat topografisk kartframställning i västra Norrland, d. v. s. den uppgift som i den nu framlagda utredningen icke kunnat inplaneras före 1980. Uppgiften är av den karaktär att den av tekniska och organisatoriska skäl bör påbörjas omedelbart. Kartverket föreslår, att ett belopp av 200 000 kr. per år reserveras för detta ändamål och att resten av den behållna inkomsten av kartförsäljningsmedlen enligt Kungl. Maj:ts närmare anvisningar utnyttjas för förstärkning av kapaciteten i övrigt. Kartverket framhåller, att ett direkt ansvar för kartförsäljningsmedlens utnyttjande i produktionen skulle på ett riktigt sätt påverka verkets intresse för prispolitik, försäljningsbefrämjande åtgärder o. s. v.

Anslagstekniskt bör enligt kartverkets mening den föreslagna lösningen

utformas i överensstämmelse med formerna för finansiering av den fotogrammetriska verksamheten. Inkomsterna från försäljningen av kartor och publikationer bör alltså liksom nu inlevereras på kartverkets inkomsttitel under det att motsvarande belopp finge disponeras på ett förslagsanslag för att bekosta tryckning och produktionsökning. Lämpligen synes anslaget kunna sammanföras med det nya anslaget för fotogrammetrisk verksamhet. Den nuvarande anslagsposten publikationstryck under omkostnadsanslaget skulle då kunna utgå.

Vid det *samråd*, som kartverket i samband med framläggandet av utredningsförslaget haft med lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, skogsstyrelsen och chefen för försvarsstaben, har dessa myndigheter redovisat sina synpunkter i anledning av utredningsförslaget i särskilda skrivelser.

Lantbruksstyrelsen, som ur de synpunkter styrelsen har att företräda inte funnit skäl påyrka några ändringar rörande dispositionen av de för kartläggningen tillgängliga resurserna, framhåller att för verksamheten med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering samt för många andra viktiga ändamål synes det vara av intresse att färdigställandet av ekonomiska kartan samt av den topografiska kartan för de områden i Norrland, som ej ingår i planen för den ekonomiska kartläggningen, påskyndas. Styrelsen understryker, att det är angeläget att kartverket ges möjligheter att nedbringa tiden för kartläggningen med åtminstone en femårsperiod.

Lantmäteristyrelsen har intet att erinra mot de av kartverket framförda synpunkterna och förslagen.

Skogsstyrelsen delar i allt väsentligt de synpunkter som kartverket anlagt i utredningen och tillstyrker att ämbetsverket snarast får sådana resurser att hela landet i varje fall före 1980 förses med topografisk karta utan att därigenom den föreslagna ekonomiska kartläggningen fördröjes. I avslutning härtill understryker styrelsen vad kartverket anfört om önskvärdheten av att så långt möjligt samordna den ekonomiska och den topografiska kartläggningen.

Chefen för försvarsstaben framhåller, att de för försvaret väsentligaste delarna av de officiella kartornas framställning är den topografiska kartans utgivning och åjourhållningen av generalstabskartan. Vidare är utgivningen av den ekonomiska kartan av intresse i den mån det kan bli nödvändigt att för vissa delar av det område, där den topografiska kartan utges i skalan 1:100 000, anskaffa en speciell karta för eldledningsändamål som ersättning för den nuvarande eldledningskartan. Utredningsförslaget tillgodoser i huvudsak önskemålen i fråga om såväl kartläggningens omfattning som dess ordningsföljd. Chefen för försvarsstaben tillstyrker därför att förslaget i dessa delar fastställas såsom program för den officiella kartläggningen. Däremot betecknas den långa tid som krävs för förslagets genomförande såsom helt otillfredsställande med hänsyn till försvarets behov. Från försvarets synpunkt är det därför av stor vikt att kartverkets resurser ökas i så hög grad att tiden för planens genomförande kan förkortas väsentligt.

Yttranden över kartverkets slutliga förslag. Vad kartverket föreslagit i fråga om skalor och karttyper m. m. för de officiella kartorna har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. *Sjöfartsstyrelsen* ifrågasätter dock om det ej vore lämpligare att utge den ekonomiska kartan i tecknad form med fullt utnyttjande av en sådan tekniks större möjligheter samt att därjämte utge en med hög skärpa tryckt fotokarta med konnektionslinjer till den tecknade kartan. Även *Svenska orienteringsförbundet*, som hörts av *Sveriges riksidrottsförbund*, har uttalat sig för en övergång till en tecknad ekonomisk karta med höjdkurvor.

Ej heller mot vad i utredningsförslaget anförts rörande den ekonomiska kartläggningens totala omfattning och differentiering på skalor har i yttrandena framförts andra erinringar än att *Svenska orienteringsförbundet* ifrågasätter huruvida det inte borde prövas att i större utsträckning än vad i utredningsförslaget avsetts den ekonomiska kartan kunde utges i skala 1:20 000 för att därigenom påskynda den ekonomiska kartläggningen.

Vad gäller den topografiska kartläggningens framtida omfattning är det främst frågan om var övergång mellan skalorna 1:50 000 och 1:100 000 bör ske som tilldragit sig intresse i yttrandena. *Sjöfartsstyrelsen* uttalar i denna fråga, att behovet av att genom en kort skalgräns hålla antalet övertäckningsblad nere inte synes vara lika väsentligt som att anpassa skalan efter bebyggelsetäthet o. dyl. Vidare anser styrelsen att det bör beaktas att de nya sjökorten efter norrlandskusten framställs i skala 1:50 000 och i samma kartprojektion som användes i den nya topografiska kartan. Det synes enligt styrelsen för många ändamål innebära vissa fördelar att sjökort och landkartor kan konnekteras efter hela norrlandskusten. *Vattenfallsstyrelsen*, som delar kartverkets uppfattning att definitiv ståndpunkt till ifrågasvarande skalgräns kan tagas först sedan ytterligare utredning företagits, framhåller att det för styrelsens verksamhet vore av stort värde med utgivande av den topografiska kartan i skala 1:50 000 över vissa delar av övre Norrland. Enligt *Sveriges skogsägareföreningars riksförbunds* mening bör i Norrbottens och Västerbottens kustland skalan 1:50 000 i stället för 1:100 000 övervägas. *Svenska orienteringsförbundet* anser däremot att topografisk kartläggning i skala 1:100 000 mycket väl skulle kunna godtagas överallt där den ekonomiska kartan utges i skala 1:20 000 och förses med höjdkurvor.

Kartverkets förslag till produktionsprogram beträffande den ekonomiska och den topografiska kartläggningen har av nära nog samtliga remissinstanser ansetts böra genomföras på kortare tid än vad som föreslagits. *Byggnadsstyrelsen* anser sålunda att planen i tidshänseende inte står i paritet med den snabba utveckling som kännetecknar nutiden och som ifrågasvarande kartor bl. a. är avsedda att redovisa. I huvudsak samma uppfattning hyser *sjöfartsstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen* och *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*. *Sveriges lantbruksförbund* understryker

angelägenheten av att tiden för kartläggningsprogrammets genomförande nedbringas med åtminstone en femårsperiod. Även *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Föreningen för skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige* samt *Svenska orienteringsförbundet* uttalar sig för en nedskärning av tidsprogrammet.

Rörande vilka delar av kartproduktionen som i första hand bör påskyndas har i yttrandena redovisats delvis skilda uppfattningar. *Byggnadsstyrelsen* anser att det på samhällsplaneringens område blir särskilt kännbart att den ekonomiska kartan för de sydsvenska länen inte kan väntas förrän mot slutet av den av kartverket angivna produktionsperioden. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* framhåller, att det föreslagna tidsprogrammet för utgivningen av den ekonomiska kartan över de sydsvenska länen och över vissa norrlandslän är otillfredsställande ur vägplaneringssynpunkt och uttalar vidare att detta även torde vara fallet beträffande den separata topografiska kartläggningen i övre Norrland. *Vattenfallsstyrelsen*, som finner den föreslagna regionala ordningen för den samordnade ekonomisk-topografiska kartläggningen i landets södra delar innebära ett för styrelsens verksamhet där tillfredsställande förslag, betraktar det som helt otillfredsställande att kartläggningen av övre Norrland ej kunnat inplaneras tidigare. Även flera andra remissinstanser påyrkar att kartläggningsuppgifterna i övre Norrland skall lösas tidigare än enligt kartverkets förslag. Sålunda anser *Sveriges geologiska undersökning* det vara betydelsefullt att den separata topografiska kartläggningen av nordvästra Norrland påskyndas. *Föreningen för skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige* understryker betydelsen för föreningens verksamhet av tillkomsten av modern topografisk karta över nordvästra Sveriges fjälltrakter och anser det erforderligt att dylika kartor inom de viktigaste friluftsområdena blir färdigställda under 1960-talet. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* finner den framlagda planen vara helt otillfredsställande för länets vidkommande och påyrkar att ekonomisk karta över länet snarast skall upprättas.

Vad gäller åjourhållningen av de officiella kartorna har kartverkets konstaterande att utrymme saknas för systematisk åjourhållning av den ekonomiska kartan allmänt beklagats i remissyttrandena. *Sjöfartsstyrelsen* framhåller i denna fråga att med den snabba förändring som sker av det svenska landskapets innehåll synes det helt oacceptabelt med ett längre genomsnittligt åjourföringsintervall än tio å femton år. Värdet av en karta som inte åjourförts sjunker hastigt; användaren måste förutsätta betydande felaktigheter i dess redovisning av dagsläget och tvingas följaktligen till felaktiga eller mindre lämpliga ställningstaganden. Styrelsen anser det ej vara uteslutet att på längre sikt uppbygga ett via länsstyrelserna kanaliserat rapporteringssystem som efter strikta regler årligen angiver huvuddelen av vidtagna större förändringar. Ett liknande system fungerar tillfredsställande för sjökortens kontinuerliga åjourföring. Liknande synpunkter på behovet av åjourhållning framföres av bl. a. *byggnadsstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen*, *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* och *Sveriges*

skogsägareföreningars riksförbund. Kartverkets uppfattning att nyframställningen måste sättas framför åjourhållningen delas emellertid av *vattenfallsstyrelsen* och av *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund*.

Kartverkets uttalanden angående begränsningen av antalet special-editioner av ekonomiska kartan har inte mött annan erinran i remissyttrandena än att *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* framhåller att frågan om det s. k. svartryckets slopande ej bör avgöras förrän det blir klarlagt hur godtagbara kopior av de vid länslantmäterikontoren åjourhållna kartorna skall kunna erhållas till rimlig kostnad.

Utredningsförslaget om en tillfällig förstärkning av kartverkets resurser tillstyrks av bl. a. *byggnadsstyrelsen*, *domänstyrelsen*, *sjöfartsstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen*, *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, *statens sakrevision*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund*. Vad gäller sättet för finansieringen av en sådan förstärkning förordar *byggnadsstyrelsen*, att möjligheterna att öka inkomsterna genom att höja försäljningspriset på kartorna undersökes. *Riksräkenskapsverket* anser däremot, att den föreslagna förstärkningen bör bedömas utan hänsyn till kartverkets inkomster av kartförsäljning. Därest åtgärder anses böra vidtagas för att förstärka kartverkets resurser, bör medel enligt riksräkenskapsverkets mening anvisas under kartverkets ordinarie anslag.

Rikets allmänna kartverks anslagsskrivelse för budgetåret 1961 62, m. m.

Allmän motivering. I anslagsskrivelsen, som avgivits den 29 augusti 1960, erinrar kartverket inledningsvis om att verket i anledning av 1960 års riksdags beslut (prop. 74; JoU 19; rskr. 212) om bl. a. dels vissa organisationsändringar vid kartverket, dels åtgärder för ökad samverkan m. m. mellan lantmäteriväsendet och kartverket dels ock åtgärder för upprättande av ekonomisk karta över Kopparbergs län av Kungl. Maj:tl anbefallts att inkomma med förslag till erforderliga åtgärder. Kartverket anför, att det har för avsikt att i särskild framställning behandla frågan om samarbete med lantmäteriet och kartläggningen av Kopparbergs län, medan frågan om vissa organisationsändringar upptagits i äskandena.

Vad gäller nyssnämnda organisationsändringar erinrar kartverket om riksdagens principbeslut om att verkets fotogrammetriska verksamhet från den 1 juli 1961 skall bedrivas efter affärsmässiga grunder ävensom att från samma tidpunkt den fotogrammetriska byrån och den fotogrammetriska beställningsavdelningen skall sammanslås (prop. 1960: 74 s. 128 och JoU 1960: 19 s. 46) samt om det i nämnda proposition gjorda uttalandet att närmare förslag i ämnet avsågs att framläggas i 1961 års statsverksproposition. Kartverket uttalar, att det vid sina förslag i detta hänseende följt de förslag till utformning av den fotogrammetriska verksamheten m. m., som framlades av 1956 års lantmäterikommitté i dess betänkande angående lantmäterivä-

sendets och kartverkets organisation (SOU 1959: 30). Rörande kommitténs förslag härom torde få hänvisas till den redogörelse härför som lämnats i proposition 1960: 74, (s. 46—47).

Beträffande detaljutformningen av organisationen vid kartverket hänvisade lantmäterikommittén till den undersökning, som statens organisationsnämnd sedan 1956 bedriver. Kommittén förutsatte, att resultatet av detta arbete successivt skulle framläggas av kartverket i anslagsäskandena. Kartverket uttalar i anledning härav, att organisationsnämndens arbete har påbörjats inom den fotogrammetriska verksamheten och har fortsatt inom den geodetiska byrån och inom kartbyråerna. Redan 1959 hade ny organisation för den fotogrammetriska verksamheten utarbetats. Denna organisation har därefter enligt kartverket prövats med gott resultat och tillämpas fortfarande. Nämnden har därefter avslutat sitt arbete även inom den geodetiska byrån, varvid plan för ny organisation har utarbetats. I anslutning till organisationsnämndens arbeten har vidare bildats ett centralarkiv, omfattande negativ, bilder, kartkoncept m. m. Det växande behovet av att ständigt ha tillgång till detta material på ett ställe främst för utredningar för beställningsarbetena har enligt kartverket nödvändiggjort en centralisering. Arkivet har placerats under allmänna avdelningen, då det skall betjäna hela kartverket. Den fotogrammetriska verksamheten är emellertid den ojämförligt största förbrukaren av material från arkivet och detta bör därför, uttalar kartverket, finansieras över anslaget för fotogrammetrisk verksamhet. Efter samråd med organisationsnämnden har även bildats en planeringsdelegation för kontinuerlig planering av kartverkets arbeten.

Kartverket erinrar om att lantmäterikommittén inte behandlade lönegradsplaceringsfrågor, men att inom lantmäteriväsendet lönegradsfrågorna blivit föremål för överväganden, som lett till betydande höjningar av lönenivån. Redan tidigare har, anför kartverket, lönenivån för verkets högskole-tjänster inte varit så hög att det varit möjligt att erhålla någon rekrytering av civilingenjörer. I stället har största delen av de tjänstemän, som verket rekryterade under början av 1950-talet, lämnat kartverket. Antalet tjänstemän med avgångsexamen från universitet, tekniska högskolan eller med äldre lantmäterixamen, vilka 1954 utgjorde 51, uppgår nu till 39. Samtidigt har kartverkets personal totalt ökat från ca 330 till ca 370 personer. Ehuru minskningen i högskoleutbildad arbetskraft har kompenseras genom att åtgärder vidtagits för att bättre utnyttja den som finns kvar, kan enligt kartverket denna utveckling ej fortsättas längre. Framför allt är det, uttalar kartverket, nödvändigt att en begränsad nyrekrytering kan äga rum för att tillgodose det framtida behovet av rekrytering till högre chefstjänster. Det är därför nödvändigt att organisationsfrågorna vid kartverket successivt löses samt att i samband härmed lönenivån justeras i överensstämmelse med förhållandena på andra håll för tjänster med motsvarande kompetenskrav.

Beträffande gjorda eller planerade besparingar och rationaliseringsåtgärder hänvisar kartverket till i anslutning till anslagsäskandena för innevarande budgetår lämnad redogörelse. I anslutning härtill erinrar ämbetsverket om att statens sakrevision har avslutat utredningen angående det statliga

karttrycket samt framhåller att det är angeläget att den fortsatta behandlingen av detta ärende sker så snabbt som möjligt bl. a. för att eventuell påverkan på kartverkets organisation skall kunna beaktas i anslutning till pågående organisationsundersökning. Vidare anför kartverket, att i samband med att organisationsnämnden övergått till att undersöka kartbyråerna och i anslutning till arbetena att planera kartläggningen på längre sikt har en översyn av tekniken för den gemensamma rekognosceringen för ekonomiska och topografiska kartan blivit aktuell. Denna kan möjligen leda till vissa ytterligare rationaliseringsvinster.

Taxorna för beställningsarbetena vid kartverket är enligt verket föremål för en fortlöpande uppmärksamhet.

Beträffande utgifterna för de tre närmaste budgetåren efter 1961/62 uttalar kartverket, att med undantag för det allmänna behovet av större insatser i den allmänna kartläggningen i landet, vilka behandlas i särskild skrivelse, torde kunna förutsättas att driften vid verket kan uppehållas med anslag av samma storlek som de för 1961/62 äskade. Den enda anledning som enligt kartverket kan förutses till en tillfällig ökning skulle vara om det bleve nödvändigt att inköpa nya flygplan för flygfotografering, när de nu använda flygplanen bör ersättas. Kartverket utreder i samarbete med flygvapnet sedan några år tillbaka denna fråga. Det är dock ännu för tidigt att taga ställning till när dessa flygplan bör utgå. För övrigt synes det enligt kartverket sannolikt att övergång till förhyrning av flygplan bör ske när nya flygplan erfordras. Med den nya organisationsformen för den fotogrammetriska verksamheten synes det även sannolikt att en sådan övergång till förhyrning av flygplan kan ske utan större anslag än de för 1961/62 äskade.

Rikets allmänna kartverk: Avlöningar. För innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 6 161 800 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 131) har anslaget, såsom tidigare anförts, uppförts med ett beräknat belopp av 5 906 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 29/8 1960) hemställer, att anslaget sänkes med 209 600 kr. enligt följande uppställning.

	Ökning eller minskning
<i>Fotogrammetriska byrån</i>	
1. <i>Löneregleringar</i>	
a) 1 överingenjör Bo 3 i st. f. byråchef Bo 1	+ 4 399
b) 2 avdelningsdirektörer Bo 1 i st. f. 2 f. statskartografer Ao 24	+ 15 787
c) 3 f. statskartografer Ao 26 i st. f. 3 f. statskartografer Ao 24	+ 9 781
2. <i>Anslagsomläggning</i>	
a) Överföring av samtliga icke-ordinarie tjänster på byrån till nytt anslag för fotogrammetrisk verksamhet	— 821 582

	Ökning eller minskning
b) Överföring av ersättningar till arvodesanställda samt för övertid och ackord till anslaget för fotogrammetrisk verksamhet	— 125 000

*Allmänna avdelningen**3. Löneregleringar*

1 avdelningsdirektör Be 1 i st. f. 1 byrådirektör Ae 24 ..	+ 7 894
--	---------

*Geodetiska byrån**4. Löneregleringar*

a) 1 byråchef och professor Bo 3 i st. f. Bo 1	+ 4 399
b) 2 observatorer Bo 1 i st. f. Ao 26	+ 8 174
c) 2 avdelningsdirektörer Bo 1 i st. f. 2 f. statsgeodeter Ao 24 ..	+ 15 787
d) 2 f. statsgeodeter Ao 26 i st. f. 2 statsgeodeter Ao 23	+ 9 516

5. Personaländringar

a) 1 statsgeodettjänst Ao 21 indrages	— 25 646
b) 1 geodettjänst Ae 15 indrages	— 18 798
c) 2 kartassistenttjänster Ae 13 inrättas	+ 33 914

Topografiska och ekonomiska kartbyråerna

6. 2 byråchefer Bo 3 i st. f. Bo 1	+ 8 798
--	---------

Diverse äskanden

7. Organisationsföredragandearvode	+ 1 200
8. Löneklassändringar och reglerad befordringsgång	+ 72 107
9. Rörligt tillägg	+ 602 474
10. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	— 12 824
	— 209 620

M o t i v. 1 a). Rörande den fotogrammetriska byrån har 1960 års riksdag fattat principbeslut att med densamma skall från den 1 juli 1961 sammanlösas den fotogrammetriska beställningsavdelningen. Av statens organisationsnämnd i samråd med kartverket 1958 utarbetat förslag till organisation för den nya byrån framlades av kartverket i anslagsäskandena 1959 (prop. 1960: 74 s. 106), vartill torde få hänvisas.

Kartverket anför, att den nya byrån försörjer kartverket, statsförvaltning-
en i övrigt, kommuner samt det privata näringslivet med fotogrammetriskt material. Den är enligt kartverket utan jämförelse landets största organisation inom detta specialområde. Det kommer att ha en avgörande betydelse för utvecklingen inom fotogrammetrin och därmed även för de verksamhetsgrenar som är beroende av denna teknik, såsom kartläggning, skogs- och jordbruk, väg- och vattenbyggnad och bebyggelseplanering, att verksamheten

vid den nya byrån kan bedrivas så effektivt som möjligt. En av förutsättningarna för att byrån skall kunna fullgöra sina uppgifter är att chefstjänsterna placeras så högt att de kan locka tillräckligt kvalificerade sökande. Kartverket erinrar om att 1953 års fotogrammetriutredning föreslog att byråchefstjänsten skulle ombildas till överingenjörstjänst i dåvarande Cp 13. Vid nuvarande lönelägen för byråchefstjänster anser kartverket att denna tjänst, som medför chefskap för en byrå om ca 100 tjänstemän, vilka utnyttjar en högt driven teknik och instrument för miljonbelopp, bör placeras lägst i Bo 3.

1 b). Den nya byrån är delad i tre avdelningar, nämligen en planerings-, en flygfotograferings- och en bearbetningsavdelning. Chefen för planeringsavdelningen är byrådirektör i Ae 26, vilken tjänst tidigare innehades av chefen för beställningsavdelningen. För de båda övriga avdelningscheferna har kartverket däremot endast kunnat disponera tjänster som förste statskartograf i Ao 24. Flygfotograferingsavdelningen omfattar under fotograferingsperioderna ca 23 tjänstemän. Genom det stora kapital, som är bundet i verksamheten i form av flygmaskiner, kameror m. m. blir avdelningens betydelse stor. Bland avdelningens uppgifter nämner kartverket särskilt omdrevsfotograferingen, som är av grundläggande betydelse för bl. a. skogsbruket. Därjämte utförs specialfotografering för beställare i alltmera ökad omfattning. Bearbetningsavdelningen, som under vintern omfattar ca 65 befattningshavare, svarar för flygnegativens bearbetning till bilder och kartor. Här framställs t. ex. underlaget för de officiella kartorna, fotokartan, bild- och kartmaterial för skogsbruket, storskaliga grundkartor för städernas behov, nivåkartor för teknisk projektering m. m.

Kartverket anför, att den snabba utvecklingen inom flygteknik, fotografi och fotogrammetri ställer allt högre krav på avdelningschefernas tekniska kunnande och organisationsförmåga. Enligt kartverkets mening är det nödvändigt att alla tjänster för avdelningscheferna ombildas till avdelningsdirektörer i B 1 på samma sätt som skett beträffande tjänsten som chef för mätningstekniska avdelningen vid lantmäteristyrelsen. Denna avdelning är enligt kartverket i fråga om personal- och instrumentutrustning samt arbetsuppgifter närmast att jämföras med stereodetaljerna inom verkets bearbetningsavdelning. Kartverkets ledande fotogrammetriska specialister under överingenjören bör enligt verkets mening placeras minst lika högt som de specialtjänster för fotogrammetriker, som inrättas vid andra statliga myndigheter. Annars kommer kartverket ej att kunna behålla kvalificerade tjänstemän på dessa tjänster, vilket är nödvändigt om den centrala försörjningen av fotogrammetriskt material ej skall bli lidande. Kartverket återkommer till den icke-ordinarie byrådirektörstjänsten under anslaget för fotogrammetrisk verksamhet.

1 c). Det är enligt kartverkets mening nödvändigt att verket under avdelningsdirektörerna disponerar tillräckligt antal tjänster för att utföra de kvalificerade utrednings- och utvecklingsarbeten som erfordras inom fotogrammetriska byrån. Totalt finns förutom avdelningscheferna åtta tjänster

för högskoleutbildad personal, tre i A 24 och fem i A 21. Behovet att disponera fullgoda ersättare för cheferna för de olika avdelningarna är enligt kartverket särskilt uttalat inom planeringsavdelningen och den stora bearbetningsavdelningen, vilka arbetar intensivt under hela året. Dessa ställföreträdare bör placeras i A 26. I denna lönegrad bör även den förste statskartograf placeras, som står till byråchefens förfogande för speciella utredningar.

2. Kartverket anför, att under anslaget skall enligt de principer, som angivits i lantmäterikommitténs förslag till affärsmässig driftsform för den fotogrammetriska verksamheten, endast beräknas medel för den personal inom fotogrammetriska byrån, som utför arbeten för de allmänna kartarbetena. Den personal, som tidigare utfört arbeten på beställning, skall överföras till det nya anslaget för fotogrammetrisk verksamhet. I första hand bör icke-ordinarie tjänster komma i fråga för överföring till det nya anslaget.

Kostnadsberäknas de organisationer, som gällde för fotogrammetriska byrån och beställningsavdelningen, erhålles enligt kartverket relationerna ca 56 procent för byrån och ca 44 procent för beställningsavdelningen. Undersökes personalinsatsen för allmänna kartarbeten, flygfotografering och beställningsarbeten under budgetåret 1959/60 erhålles procentsatserna 41,6 resp. 39,7. Insatsen för flygfotografering bör enligt kartverkets mening fördelas mellan kartarbeten och beställningsarbeten. Göres detta enligt de av 1953 års fotogrammetriutredning rekommenderade principerna med proportionering mot antalet bilder och en viss reduktion för beställningsbilder på grund av den genomsnittliga lägre flyghöjden bör 60 procent av arbetsinsatsen för flygfotografering hänföras till de allmänna kartarbetena och 40 procent till beställningsarbetena. Totalt erhålles då, uttalar kartverket, en fördelning med ca 55 procent till de allmänna kartarbetena och ca 47 procent till beställningsarbetena.

Kostnaden för den ordinarie personalen på fotogrammetriska byrån uppgår enligt kartverket till 842 997 kr. och kostnaden för den icke-ordinarie personalen till 631 986 kr. Relationstalen mellan dessa belopp är ca 57 procent resp. ca 43 procent. De icke-ordinarie tjänsterna motsvarar således ej helt proportionen av beställningsarbeten inom byrån. Till de senare kan emellertid läggas en del av de belopp som beräknas för arvodesanställda samt ersättningar för övertid och ackord. Kartverket föreslår på dessa grunder, att anslagsposten för löner åt icke-ordinarie personal minskas med ett belopp motsvarande avlöning till alla icke-ordinarie tjänstemän på fotogrammetriska byrån samt 110 000 kr. motsvarande 20 000 kr. för arvodesanställda, 50 000 kr. för övertidsättning och 40 000 kr. för ackordsarbeten. Till de angivna beloppen kommer i förekommande fall rörligt tillägg.

3. Förslag om uppflyttning av tjänsten till lönegrad Ae 26 har framförts av 1953 års fotogrammetriutredning ävensom av kartverket i anslagsäskandena 1955 (IX ht 1956 s. 489 p. 9) och 1959 (prop. 1960: 74 s. 107). Utöver tidigare motiveringar uttalar kartverket, att under det sista året har

planeringsarbetet inom kartverket fått en fastare form i det att en särskild planeringsdelegation bildats, som består av chefen för allmänna avdelningen som ordförande samt en representant för varje byrå. Chefen för allmänna avdelningen, som är direkt underställd verkets chef, bör enligt kartverket vara placerad minst lika högt som cheferna för de avdelningar som sorterar under byråcheferna. Det är även enligt verkets mening lämpligt att ledaren av det centrala planeringsarbetet har minst lika hög lönegrad som övriga ledamöter av planeringsdelegationen.

4. Den nya organisationen av den geodetiska byrån har utarbetats av statens organisationsnämnd och redovisas av nämnden i rapport som bilagts kartverkets anslagsäskanden i sammandrag på följande sätt.

Byrån ledes av en byråchef med professors kompetens och titel. Hans arbete bör huvudsakligen vara förlagt till det vetenskapliga området. Större delen av de löpande administrativa uppgifterna förutsättes kunna delegeras till chefen för en beräkningsavdelning inom byrån. Denne föreslås vara byråchefens ställföreträdare. Byrån bör vara uppdelad i tre avdelningar.

Chef för den vetenskapliga avdelningen föreslås byråchefen vara. Därutöver föreslås tre kvalificerade befattningshavare. Chef för mätningssavdelningen föreslås vara en förste statsgeodet. Utöver avdelningschefen erfordras under vinterperioden två kartassistenter. Vid behov tilldelas avdelningen ytterligare arbetskraft. Detta behov kan under vinterperioden uppskattas uppgå till ca en geodetmånad och fem à sex kartassistentmånader samt under fältarbetsperioden till ca 20 geodetmånader och 40 à 45 kartassistentmånader. Totalt under hela året erfordras tre à fyra biträdesmånader. Chef för beräkningsavdelningen föreslås vara en förste statsgeodet eller byrådirektör. Utöver avdelningschefen erfordras fem högskoleutbildade befattningshavare. Vidare föreslås två förste kartassistenter, fyra kartassistenter, ett arkivbiträde samt två rit- eller kontorsbiträden. Denna personal kan under vinterperioden tillfälligtvis tilldelas annan avdelning.

4 a). Geodetiska byrån har, anför kartverket, primärt till uppgift att utföra de geodetiska mätningar, som erfordras för att framställa de officiella kartorna över Sverige. I anslutning härtill har byrån att svara för Sveriges andel av det internationella samarbetet på geodesins område, vilket sedan länge äger rum för att lösa vetenskapliga frågor rörande jordens storlek, form och massafördelning. Under de senaste åren har sistnämnda frågor fått en allt större praktisk betydelse för att utveckla ett enhetligt geodetiskt världssystem för vissa kartläggnings- och mätningssändamål. De grundläggande mätningarna för den allmänna kartläggningen har alltid, när noggrannheten varit tillräcklig, utnyttjats för anslutning av mätningar för stadsmätningssväsendet och av andra noggranna mätningar. F. n. finns behov av att samordna och effektivisera den stommätning, som äger rum inom olika statliga och kommunala myndigheter. Kartverket erinrar i detta sammanhang om att 1960 års riksdag (prop. 74 s. 113) beslutat att ett centralt arkiv för mätningssdata bör inrättas vid kartverket samt att verket bör åta sig geodetiska beställningsarbeten av mera kvalificerat slag. Det är enligt kartverkets mening av stor vikt för stommätningen i Sverige att dessa frågor löses på ett effektivt sätt.

Utvecklingen kommer, uttalar kartverket, uppenbarligen att medföra att fordringarna på geodetiska byrån och därmed på dess chef ökas. Tjänsten bör därför liksom chefstjänsten på fotogrammetriska byrån uppflyttas till Bo 3.

4 b). Observatorerna svarar under byråchefen närmast för den vetenskapliga delen av den geodetiska verksamheten. Detta medför enligt kartverket ett intensivt samarbete med motsvarande institutioner i andra länder. Svensk geodesi har f. n. en internationellt uppmärksammas ställning, som bör uppehållas. Observatorstjänsterna har tidigare jämställts med laboratorstjänsterna vid universiteten, vilka numera uppflyttats till B 1.

4 c). Kartverket anför, att den geodetiska byråns mätavdelning skall utföra de geodetiska fältarbetena samt iordningställa fältmaterialet för beräkning. Beräkningsavdelningen skall utföra större beräkningsarbeten samt svara för arkivmaterialet av triangel- och höjdpunkter och i anslutning här- till handlägga beställningsärenden rörande detta material. Cheferna för dessa båda avdelningar bör enligt kartverket liksom avdelningscheferna inom fotogrammetriska byrån placeras i Bo 1.

4 d). Som biträde till och ställföreträdare för cheferna för mätavdelning- och beräkningsavdelningarna erfordras enligt kartverket två kvalificerade tjänstemän. Dessa bör liksom på fotogrammetriska byrån placeras i Ao 26.

5 a) — c). På geodetiska byrån kommer enligt det föregående att finnas sju tjänster för kvalificerade geodeter. För att erhålla ett rekryteringsunderlag för dessa tjänster samt för mera kvalificerade geodetiska mätningar och beräkningar erfordras enligt kartverket ett antal geodeter i lönegraderna 21 och 23. Detta antal anser verket kunna begränsas till fem. Detta innebär enligt kartverket att en tjänst som statsgeodet i Ao 21 och en tjänst som geodet i Ae 15 kan indragas och ersättas med kartassistenter i lönegrad 13. Som ett uttryck för den gradvisa rationalisering genom omfördelning av arbetsuppgifter som under senare år ägt rum inom geodetiska byrån framhåller kartverket att antalet högskoleutbildade geodeter, exklusive byråchefen, 1954 utgjorde 17, medan det i nu framlagd plan begränsats till elva.

6. Kartverket framhåller att, ehuru organisationsnämnden ännu ej slutfört undersökningarna av de båda kartbyråerna, det torde vara klart att två enheter för verksamheten inom dessa byråer alltid kommer att bibehållas även om vissa förskjutningar i gränsdragningen mellan byråernas arbetsuppgifter kan bli aktuella. Med hänsyn till kartbyråernas storlek och dominerande betydelse för verksamheten beträffande den allmänna kartläggningen bör enligt kartverket även dessa båda tjänster placeras i den högre byråchefslönegraden Bo 3.

7—10. Ändringarna är av automatisk natur.

Rikets allmänna kartverk: Omkostnader. För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 713 200 kr. Såsom tidigare anförts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 132) uppförts med ett beräknat belopp av 724 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 29/8 1960) hemställer, att anslagsposten Övriga expenser höjes med 12 000 kr.

	Utgifter		Anslag 1960/61	Ökning
	1958/59	1959/60		
Övr. expenser	293 463	277 660	289 600	+ 12 000

M o t i v. Kartverket anför, att anslaget erfordrar justering i ett avseende, nämligen att posten övriga expenser höjes med största möjliga belopp på grund av den allmänna förhöjningen av löner och materialpriser. Den nödvändiga höjningen härför har av kartverket uppskattats till lägst 12 000 kr. Kartverket hemställer dock, att detta belopp korrigeras med hänsyn till vad som kan vara känt om prisnivån vid slutbehandlingen av staten för 1961/62.

Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 830 000 kr. Å anslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1959/60 en reservation av 1 539 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 133) har, såsom tidigare nämnts, anslaget uppförts med ett beräknat belopp av 2 146 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 29/8 1960) hemställer, att anslagsposten Fältarbeten höjes med 16 000 kr.

	Utgifter		Anslag 1960/61	Ökning
	1958/59	1959/60		
Fältarbeten	1 072 147	1 028 224	1 000 000	+ 16 000

M o t i v. Kartverket anför, att anslaget bör höjas på grund av den allmänna uppgången i lönenivån. Ersättningen till den handräckningspersonal, som verket anställer under fältarbetsperioden har alltid varit låg. Det har under de senaste åren blivit allt svårare att kunna erhålla bra handräckningspersonal för de ersättningar som tidigare varit normala. Den senaste uppgången i lönenivån med tio procent för 1960 och 1961 måste även tillämpas på lönerna till handräckningspersonalen. Dessa löner har under budgetåret 1959/60 uppgått till ca 160 000 kr. För en sådan höjning erfordras sålunda 16 000 kr.

Rikets allmänna kartverk: Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet. Under denna nya anslagsrubrik har i årets statsverksproposition (IX ht p. 134), såsom tidigare nämnts, uppförts ett förslagsanslag med ett beräknat belopp av 2 506 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 29/8 1960) hemställer, att anslaget för nästkommande budgetår upptages med 2 505 800 kr. i enlighet med efterföljande stat.

	Belopp
<i>Utgifter</i>	
1. avlöningar inkl. rörligt tillägg	2 355 000
2. omkostnader	
a) sjukvård	5 000
b) expenser	517 000
c) fältarbeten m. m.	1 369 800
d) utrustning	490 000
	4 736 000

Inkomster

3. särskilda uppbördsmedel	
a) omfört från Rikets allmänna kartverk: Avlöningar	1 151 000
b) omfört från Rikets allmänna kartverk: Omkostnader	80 000
c) omfört från Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m.	770 000
d) omfört från Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m.	230 000
	2 231 000

Nettoutgift 2 505 800

4. Kartverket hemställer, att personalförteckning upptagande följande tjänster i högre lönegrad än Ae 19 fastställas
 - a) 1 avdelningsdirektör i Be 1
 - b) 3 statskartografer i Ae 21
5. Kartverket hemställer om medgivande att med anlitande av den i staten upptagna posten till avlöningar anställa erforderligt antal tjänstemän i högst lönegrad Ae 19.
6. Kartverket hemställer om medgivande att av i staten upptagna anslagsposter disponera högst summan av det belopp, som kartverket betingar sig av beställare, med avdrag av 20 procent samt de belopp som omföres till anslaget från kartverkets övriga anslag.

M o t i v. Inledningsvis torde böra erinras om att kartverkets förslag under förevarande anslag ansluter sig till det av 1956 års lantmäterikommitté framlagda förslaget till utformning av den affärsmässiga driften av den fotogrammetriska verksamheten. Kommittéförslaget (SOU 1959: 30 s. 284—287) innebär, att för verksamheten bör få disponeras dels ett så stort belopp, som motsvarar inflytande inkomster från beställningsarbeten efter avdrag av den del som motsvarar indirekta kostnader för pensioner, lokaler, tjänstebrevsrätt, allmän administration och räntor, dels till anslaget från kartverkets övriga anslag omförda belopp, vilka omföringars storlek regleras av de medelsanvisningar som med hänsyn till de allmänna arbetenas omfattning ställes till förfogande för ifrågavarande ändamål av statsmakterna.

Rörande de särskilda yrkandena anföres bl. a. följande.

1. Kartverket anför, att från posten avlönas den personal på fotogram-

metrisk byrån som uteslutits från kartverkets avlöningsanslag. I fråga om omfattningen av beställningsarbetena har kartverket utgått från förhållandena under budgetåret 1959/60. Tillägg har dock gjorts för ökningen i lönenivå motsvarande 30 procents rörligt tillägg. Därjämte har förutsatts att omfattningen ökar med ca tio procent med hänsyn till den växande efterfrågan på fotogrammetriskt material.

3 a). Beloppet hänför sig till fotogrammetriska byråns arbeten för den allmänna kartläggningen och motsvarar avlöningarna till den ordinarie personalen på byrån.

3 b). Kartverket uttalar, att ett belopp av 80 000 kr. av omkostnadsanslaget beräknas böra överföras.

3 c). Beloppet motsvarar hela posten för flygfotografering under anslaget till kartarbeten m. m. samt 100 000 kr. av posten till reproduktionsarbeten under samma anslag.

3 d) Beloppet motsvarar av kartverket beräknad kostnad för ersättningsanskaffning av fotogrammetrisk utrustning för de allmänna kartarbetena (83 000 kr.) samt på de allmänna kartarbetena fallande del av kostnaderna för ersättningsanskaffning i fråga om flygfotograferingsutrustning (147 000 kr.).

4. Kartverket uttalar, att den byrådirektörstjänst i Ae 26, vars innehavare är chef för planeringsavdelningen inom fotogrammetriska byrån, av enahanda skäl som anförts under avlöningsanslagets punkt 1 b) bör uppflyttas till avdelningsdirektörstjänst i Be 1.

5. Enligt kartverket erfordras vissa justeringar beträffande löneläget för kartassistentpersonalen i överensstämmelse med de synpunkter kartverket redovisade i anslagsäskandena 1959 (prop. 1960: 74 s. 107—108). Dessa justeringar ligger under den gräns, tjänst i högst Ae 19, som skulle begränsa kartverkets möjligheter att i mån av inkomster från beställningsverksamheten anställa erforderligt antal tjänstemän.

6. Kartverket anför, att de indirekta kostnader, för vilka avdrag bör ske å de inflytande inkomsterna från beställningsverksamheten, under budgetåret 1959/60 utgjorde nio procent för flygfotografering och 19 procent för annan beställningsverksamhet. Den av lantmäterikommittén använda procentsatsen — 20 procent — är enligt kartverkets mening för hög vid jämförelse med förhållandena budgetåret 1959/60. Kartverket har dock godtagit densamma att gälla i varje fall tills viss erfarenhet vunnits av det nya anslaget.

Y t t r a n d e n. *Statens sakrevision*, som haft att avgiva utlåtande över förslaget rörande den affärsmässiga driften av den fotogrammetriska verksamheten, tillstyrker kartverkets förslag i ämnet. Sakrevisionen förutsätter, att det ekonomiska utfallet av verksamheten granskas för varje budgetår så att taxepolitiken snabbt kan anpassas efter eventuella ändringar i kostnadsförhållandena.

Riksräkenskapsverket anser sig inte kunna tillstyrka förslaget, enär det innebär ett avsteg från eljest för statsförvaltningen vedertagna redovis-

ningsprinciper. Kravet på affärsmässighet och fortlöpande anpassning av den fotogrammetriska verksamheten kan enligt riksräkenskapsverkets mening anslagstekniskt tillgodoses genom att ett särskilt förslagsanslag anvisas för den del av den fotogrammetriska verksamheten, som avser beställningsarbeten. För nämnda anslag bör fastställas en stat upptagande de utgiftsposter, som kartverket föreslagit. Inkomsterna av beställningsverksamheten bör i sin helhet tillgodoföras den för kartverket uppförda inkomsttiteln. I överensstämmelse med kartverkets förslag torde böra föreskrivas, att de sammanlagda utgifterna å anslaget inte får överskrida 80 procent av inkomsterna av beställningsverksamheten. Kungl. Maj:t bör ange det högsta antal extra ordinarie tjänstemän, som utöver i personalförteckningen upptagen personal må anställas med anlitage av anslaget.

Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m. För innevarande budgetår har under denna anlagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 300 000 kr. Vid utgången av budgetåret 1959/60 förelåg å anslaget en reservation av 56 870 kr. Såsom tidigare anförts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 135) uppförts med ett beräknat belopp av 270 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 29/8 1960) hemställer, att anslaget minskas med 30 000 kr.

M o t i v. Kartverket anför, att utrustningsanslaget, som under de senaste fyra åren varit upptaget med 300 000 kr. har möjliggjort en ersättningsanskaffning beträffande äldre, omodern fotogrammetrisk utrustning samt i mindre omfattning en viss nyanskaffning av stereoinstrument för beställningsverksamhet. Reservationen vid innevarande budgetårs början motsvaras av materiel, som är anskaffad och som f. n. undergår prov. Den nuvarande utrustningen för den fotogrammetriska verksamheten har ett återanskaffningsvärde av ca 4 903 000 kr. Av detta värde faller enligt kartverket ca 834 000 kr. på utrustning för allmänna kartarbeten, ca 2 450 000 kr. på utrustning för flygfotografering och ca 1 619 000 kr. på utrustning för beställningsarbeten.

I genomsnitt bör man enligt kartverket kunna räkna med en tioårig användningstid för den fotogrammetriska utrustningen. För att bibehålla den ovan redovisade instrumentkapaciteten erfordras sålunda en genomsnittlig årlig ersättningsanskaffning för ca 490 000 kr., fördelad med 83 000 kr. för allmänna kartarbeten, 245 000 kr. för flygfotografering samt 162 000 kr. för beställningsarbeten.

Kartverket framhåller, att det nya anslaget för den fotogrammetriska verksamheten kommer att lösa frågan om ersättningsanskaffning av instrument för beställningsarbeten samt för den andel av flygfotograferingen som utföres på beställning. I fråga om resten av flygfotograferingen samt de allmänna kartarbetena måste ersättningsanskaffningen ske över förevarande anslag. Härför erfordras alltså ca 83 000 kr. för de allmänna kartarbetena. I fråga om flygfotograferingen måste enligt kartverket en fördelning ske mellan den del, som skall betalas av beställningsfotograferingarna, och den

del, som skall betalas över detta anslag. 1953 års fotogrammetriutredning rekommenderade att fördelning av kostnaderna mellan allmän fotografering och beställningsfotografering skulle ske så att kostnaderna fördelades proportionellt mot antalet bilder, varvid dock beställningsfotograferingen borde reduceras med 20 procent, vilken kostnadsandel borde överföras till den allmänna fotograferingen. En sådan fördelning leder till att ca 60 procent av kostnaderna eller ca 147 000 kr. bör täckas från utrustningsanslaget. Totalt skulle således på anslaget erfordras 230 000 kr. för överföring till anslaget för fotogrammetrisk verksamhet för ersättningsanskaffningar för den del av den fotogrammetriska verksamheten, som arbetar för de allmänna kartarbetena.

Ehuru den fotogrammetriska verksamheten fordrar de största investeringarna, kräver även verksamheten vid de övriga byråerna viss instrumentutrustning. Återanskaffningsvärdet för sistnämnda utrustning uppskattas av kartverket till 600 000 kr. Det är enligt kartverket angeläget, att även denna utrustning kan bli föremål för en kontinuerlig modernisering. Det kan beräknas att det i genomsnitt tar 15 år innan utrustningen i fråga är försliten eller omodern. För att underhålla densamma erfordras sålunda 40 000 kr. om året.

Totalt erfordras således enligt kartverkets mening ett utrustningsanslag av 270 000 kr.

Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 4 000 kr. Å anslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1959/60 en reservation av 2 162 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 136) har, såsom tidigare nämnts, anslaget uppförts med ett beräknat belopp av 4 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 29/8 1960) hemställer, att anslaget upptages med oförändrat belopp.

M o t i v. Kartverket anför, att kostnaderna för utbildningsverksamheten har uppgått till omkring 6 000 kr. om året under de senaste åren. Under innevarande budgetår står sammanlagt 6 162 kr. till förfogande för detta ändamål. Dessa medel torde enligt kartverket komma att förbrukas under budgetåret. Utbildningsverksamheten vid kartverket bör även under budgetåret 1961/62 fortgå i samma utsträckning som tidigare. Då utbildningen även kommer den fotogrammetriska verksamheten till godo synes emellertid vad som erfordras utöver 4 000 kr. lämpligen böra belasta denna verksamhet och följaktligen kunna täckas från expensposten av det nya anslaget för fotogrammetrisk verksamhet.

Statens organisationsnämnds förslag rörande rikets allmänna kartverks organisation

Statens organisationsnämnd har i en till den inledningsvis nämnda skrivelserna fogad promemoria behandlat principfrågor och riktlinjer vid lösandet av kartverkets organisatoriska problem. I det följande torde till en början få lämnas en kortfattad redogörelse för huvuddragen i promemorian.

Vad gäller ämbetsverkets *personalfrågor* föreslås i promemorian att personalrekryteringen, som f. n. varje byrå för sig svarar för, samordnas och sker gemensamt för hela verket. I anslutning härtill förordar organisationsnämnden, att hittillsvarande rekrytering genom militär, kommenderad personal för den topografiska kartbyråns arbetsuppgifter ersättes med rekrytering på öppna marknaden. Härom anföres bl. a. följande.

Den militära rekryteringen har vissa betydande nackdelar. Medelåldern vid rekryteringsstillfället torde hålla sig omkring 35 år och först efter ytterligare tre år är rekryteringspersonalen i huvudsak fullt utbildad. Då återstår således ca 12 år till den militära befattningshavarens pensionsålder. Den genomsnittliga åldern för rekryteringspersonalen vid ekonomiska kartbyråer för motsvarande personal håller sig omkring 22 år, vilket visar att den militära rekryteringen innebär en ofördelaktigt hög medelålder. De anförda synpunkterna på den militära rekryteringen omfattar inte den redan rekryterade militära personalen. Denna besitter för kartframställningen värdefull kunskap och rutin och bör beredas möjlighet att fortsätta sin verksamhet.

Härutöver föreslår organisationsnämnden en översyn i förenklingssyfte av de i kartverkets instruktion upptagna kompetensbestämmelserna. Vidare bör för att underlätta rörlighet mellan byråerna gemensamma tjänstebestämningsbestämmelser införas. För den högre personalen föreslås härvid följande tjänstebestämningsnamn, nämligen i lönegrad A 17 ingenjör alt. sekreterare, i A 19 byråingenjör alt. byråsekreterare, i A 21 och 23 förste byråingenjör alt. förste byråsekreterare samt i A 24 och 26 byrådirektör. De alternativa tjänstebestämningsnamn anses vara lämpliga i vissa fall, då varken göromål eller kompetens har särskild teknisk anknytning. Även kartassistenttjänster bör, då det befinnes lämpligt, kunna utbytas mot tjänster med andra tjänstebestämningsnamn. För biträdespersonalen i övrigt bör också kartverket äga frihet att välja andra tjänstebestämningsnamn än ritbiträde, ritare och förste ritare.

I fråga om *kartverkets organisation* framhålles inledningsvis i promemorian, att bestämmande för hur kartverkets centrala ledning skall vara organiserad bör vara dess ansvar för produktionen. Varje byråchef bör i första hand svara för beslutsunderlag när det gäller frågor som endast berör den egna byråen. När en fråga berör två eller flera byråer bör det ankomma på överdirektören att avgöra huruvida en speciell föredragande skall utses och om frågan är av sådan vikt och omfattning, att en eller flera befattningshavare bör biträda den speciella föredraganden vid frågans utredande. Behovet av planering av kartverkets produktion bör även fortsättningsvis till-

godoses genom en planeringsdelegation inom verket. Kontroll av att produktionen fortlöper planenligt bör ske genom rapportering från de olika byråerna. Den förberedande behandling av planerings- och produktionsdata som kontrollfunktionen kräver föreslås delegerad till planeringsdelegationen, vars ordförande förutsättes vara föredragande såvida inte överdirektören finner det lämpligt att själv övertaga beredning och föredragning av frågor som avser åtgärder med anledning av föreliggande produktions- och planeringsläge.

Kartverkets allmänna avdelning föreslås i promemorian böra ombildas till en *administrativ byrå*, varvid viss personalförstärkning anses böra ske. I denna fråga anföres bl. a. följande.

Flera funktioner, som i princip berör alla byråernas verksamhet, bör bl. a. av rationalitetsskäl samordnas. Det gäller sådana frågor som personalrekrytering, planläggning av grundläggande utbildning och fortbildning, investeringsplanering, upphandlings- och avtalsfrågor samt frågor avseende produkters prissättning m. m. Nämda frågor synes med fördel kunna förläggas till en administrativ byrå, d. v. s. nuvarande allmänna avdelningen något förstärkt. Administrativa byrån föreslås bestå av en kameral sektion, ett kansli, ett centralarkiv samt en expert på företagsekonomiska och liknande frågor och en arbetsstudieingenjör.

Den kamerala sektionen motsvarar den del av nuvarande allmänna avdelningen som sorterar under kamreraren. Kansliets uppgifter förutsättes vara diarietföreläggning, arkivering, maskinskrivning, litteraturtjänst och centrala expeditionsvaktsfunktioner. Kanslipersonalen föreslås förstärkt med en kontorist som sekreterare åt överdirektören och chefen för administrativa byrån. Arkivpersonalens uppgifter hänföres sig främst till serviceverksamhet avseende tillhandahållande av visst kartmaterial och utlåning av bildmaterial för bearbetning och studier samt för kartverkspersonalens del även tillhandahållande av arbetsmaterial, som hålls i lager inom centralarkivet. Experten för företagsekonomiska och liknande frågor förutsättes vara civilekonom med placering i högst Ae 24. Arbetsstudieingenjörens uppgifter är främst att bestämma rationell metodik i de många hanteringsarbetsmomenten. Även för denne synes högstlönesystemet böra ifrågakomma, förslagsvis med placering i högst Ae 21.

I promemorian framlägges också förslag om att den samordning av ekonomiska och topografiska kartornas framställning, som försöksvis påbörjats, skall fullföljas genom en samordnad organisation. För den skull bör ekonomiska och topografiska kartbyråerna sammanslås till en *kartografisk byrå* med tre producerande avdelningar, nämligen en avdelning för fastighetsredovisning, en fält- och redigeringsavdelning samt en rit- och reproduktionsavdelning. Härtill kommer en planeringsavdelning.

Beträffande avdelningen för fastighetsredovisning, som beräknas omfatta ca 70 befattningshavare, anföres i promemorian bl. a. följande.

Avdelningen för fastighetsredovisning skall svara för att på arbetskoncept för den ekonomiska kartan redovisas fastighetsindelningen. Avdelningen bör indelas i tre enheter, nämligen en utrednings- och granskningsdetalj, en pantograferingsdetalj och en gränsinsättningsdetalj. I utrednings- och granskningsdetaljen bör ingå lantmätarutbildade befattningshavare för kvalificerade utredningsuppdrag inom kartverket, länslantmäterikontor och domsagor.

I detaljen avses dessutom ingå rutinerad kartassistentpersonal för teknisk granskning av karttransporter. Pantograferingsdetaljen bör bestå av pantograferande personal och arkivpersonal. Som chef för pantograferingsdetaljen föreslås en förste kartassistent eller en till byråingenjör befordrad förste kartassistent. Gränsinsättningsdetaljen bör fungera endast under byråsäsongen och bör då vara sammansatt dels av rutinerad kartassistentpersonal, dels av kartassistentpersonal under utbildning. På chefen för gränsinsättningsdetaljen bör ställas liknande fordringar som på chefen för pantograferingsdetaljen.

Förutom avdelningschefen bör finnas en biträdande avdelningschef. Lika så anses att på var och en av avdelningens detaljer bör finnas en biträdande detaljchef. Till tjänsterna såsom avdelningschef, biträdande avdelningschef samt detaljchef och biträdande detaljchef för utrednings- och granskningsdetaljen bör endast ifrågakomma personer med examen från avdelning för lantmäteri vid teknisk högskola. Minst endera av avdelningschefen och nyssnämnda detaljchef bör ha flerårig erfarenhet som förrättningslantmätare eller ha vid kartverket förvärvat motsvarande erfarenhet.

När nyframställningsskedet beträffande ekonomiska kartan närmar sig sitt slut, måste avdelningens organisation omprövas.

Fält- och redigeringsavdelningens arbetsuppgifter avses omfatta gemensam fältrekognosering för den ekonomiska och topografiska kartan, fältrekognosering för separat topografisk kartläggning, samordnad framställning av koncept för de ekonomiska och topografiska kartorna, redigering av samtliga av kartverket framställda officiella kartor m. m. Rörande avdelningens arbetsuppgifter anföres i promemorian i sammandrag följande.

De två stora produkterna från kartverket är den ekonomiska kartan och den topografiska kartan. När väl till den ekonomiska kartans innehåll har lagts topografi och sank mark, omfattar den ekonomiska kartan allt väsentligt av den topografiska kartans innehåll.

Att från fältet samtidigt inhämta ett för båda kartornas framställning inventerat material har på försök pågått i flera år. Fältarbetet är ett både ur kvalitets- och kostnadssynpunkt väsentligt led i kartframställningen och har särskilt studerats. Härvid har bl. a. framgått, att den gemensamma rekognoseringen minskade avverkningsstakten obetydligt jämfört med enbart ekonomisk rekognosering. Rekognosering för separat topografisk kartläggning torde dock erfordras under åtskilliga år framåt.

Den samordnade fältrekognoseringen bör fullföljas genom en samordnad framställning av koncept för ekonomiska och topografiska kartorna. Samordningen bör omfatta dels redigeringen av kartinnehållet, dels framställningsmetodikerna, allt syftande till att förhindra dubbelarbete i framställningsprocesserna.

Fältrekognosering och efterföljande kartframställnings- och redigeringsarbete utgör två led i arbetet, vilka endast begränsas av att arbetet flyttas från fältet till kartverket. Båda leden griper helt in i varandra, vilket betyder att åtgärderna på fältet har avgörande inflytande på redigeringsarbetets omfattning. Den för fältarbetet svarande arbetsledningen bör därför ansvara för kartkonceptens innehåll och redigering. Avdelningen förutsättes även svara för redigering av samtliga övriga av kartverket framställda officiella kartor.

Avdelningen bör slutligen åligga att svara för de löpande kontakterna med svenska ortnamnsarkivet och riksantikvarieämbetet samt även med tryckeri, som trycker ortnamn m. m. Även kontakterna med andra, utomsläende upp-

giftslämnare — dock inte länslantmäterikontoren — bör ankomma på fält- och redigeringsavdelningen.

Fält- och redigeringsavdelningens organisation blir olika vid fältarbete och byråarbete. Fältorganisationen, som beräknas omfatta ca 120 befattningshavare, föreslås uppdelad på en underavdelning för gemensam ekonomisk-topografisk rekognosering och en underavdelning för fältarbete vid separat topografisk kartläggning. Rörande avdelningens organisation anföres i promemorian i sammandrag följande.

Den för ekonomiska och topografiska kartan gemensamma rekognoseringen kräver en särskilt kvalificerad arbetsledning. För att klara av de kvalificerade lantmåteritekniciska problemen krävs lantmätarkompetens och för att rätt behärska rekognoseringstekniken i övrigt och ledningen av detta arbete krävs en särskild kartografisk kompetens jämte rutin på rekognosering och granskning av rekognosering.

Fältorganisationen föreslås stå under ledning av en avdelningschef med lantmätar- och nyssnämnda kartografiska kompetens, som för ledningen av den gemensamma rekognoseringen har till sitt förfogande två eller tre biträdande avdelningschefer med samma kompetens allt efter behovet med hänsyn till samtidigt pågående arbete i flera län. För flera år framåt bedömes behovet av särskild ledning av och utbildning av rekognosörer för den topografiska kartans del i den gemensamma rekognoseringen böra fyllas med en rådgivare och instruktör, som är väl förtrogen med den topografiska kartans framställning och kvalitetskrav. För utredningsuppdrag på länslantmäterikontor, domsagor och inom kartverket förutsättes fältavdelningschefen kunna disponera en eller flera befattningshavare med lantmätarutbildning.

Underavdelningen för separat topografisk fältrekognosering bör under avdelningschefen ledas av en biträdande avdelningschef.

Övrig personal i fältorganisationen inplaceras i rekognoseringsgrupper, varav för den gemensamma rekognoseringen normalt tre till fem erfordras i varje län. En av gruppcheferna svarar för samordningen inom länet vad dispositionen av arbetsmaterial m. m. beträffar. Varje rekognosör tilldelas för en säsong fältarbete tre eller fyra ungefär lika stora distrikt. Vid skifte av distrikt skall det rekognoserade distriktets material överlämnas till närmaste chef, gruppchef, som i sin tur efter fullgjord granskning och föredragning skickar arbetsmaterialet till kartverket. Härmed vinnes att efterföljande moment både på fältet och inom kartverket kan fullföljas tidigare och arbetsledarna avsluta fältarbetet tidigare. Det torde även kunna innebära, att den totala arbetscykeln förkortas något. 6—10 rekognosörer bör bilda en rekognoseringsgrupp.

Även under fältarbetssäsongen bör visst byråarbete pågå inom fält- och redigeringsavdelningen, nämligen dels den löpande sammanställning av produktionsresultaten inom fältorganisationen som erfordras för ledning av arbetet och för arbetsmaterialets överlämnande till rit- och reproduktionsavdelningen, dels redigeringsuppgifter avseende både den ekonomiska och den topografiska kartan dels ock planeringsuppgifter för efterföljande byråsäsongs.

Under byråsäsongen förutsättes större delen av den ledande personalen vara placerad inom avdelningen för redigeringsuppgifter samt för förberedelsearbeten för nästföljande fältarbetssäsong. Indelningen under byråsäsongen bör bestämmas efter erfarenheter från försöksverksamhet och anpassas efter tillämpad metodik.

Övrig personal inom fältorganisationen placeras under byråsäsongen på avdelningen för fastighetsredovisning och rit- och reproduktionsavdelningen samt i viss utsträckning även på fotogrammetriska byrån.

Beträffande den kartografiska byråns rit- och reproduktionsavdelning, som beräknas omfatta ca 85 befattningshavare, anföres i promemorian bl. a. följande.

Rit- och reproduktionsavdelningen förutsättes dels fungera som en serviceavdelning åt övriga delar av byrån vad gäller främst rit- och gravyrarbeten, dels fungera som karttrycksbeställare med vad det innebär i fråga om korrekturläsning, leveranskontroll m. m.

Avdelningens indelning är starkt beroende av tillämpad metodik vid olika produkters framställning och deras inbördes volymmässiga förhållanden. En indelning i detaljer med 15—20 befattningshavare i varje förordas, där varje detalj har sin detaljchef och biträdande detaljchef. För avdelningens ledning föreslås en avdelningschef och en biträdande avdelningschef. Båda bör vara kunniga inom området för kartreproduktion.

Behovet av en särskild planeringsavdelning inom byrån, vilken avdelning beräknas omfatta sju befattningshavare, motiveras i promemorian på i huvudsak följande sätt.

Inom en på beskrivet sätt sammansatt kartografisk byrå skall betydande mängder arbetsmaterial med olika innehåll bearbetas. Detta ställer höga krav på planering efter geografiska områden, dels så att den topografiska kartans bladområden täcks i tid med relevanta förarbeten som även kan nyttiggöras för den ekonomiska kartans koncept, dels så att man synkroniserar en tidsplanering med både utomstående leverantörer av informationsmaterial och de olika framställningsleden inom och utom kartverket för varje blad. Den planeringsinsats, som erfordras kan givas olika organisatoriska lösningar. I första hand står valet mellan att förlägga planeringsuppgiften till administrativa byrån och att förlägga den till kartografiska byrån. Med hänsyn till de många komplexa planeringsfrågorna torde dock inte f. n. böra övervägas att flytta hela planeringsuppgiften till annan byrå än den där arbetet utföres.

Den kartografiska byråns planeringsavdelning skall, förutom detaljplanering av rit- och reproduktionsavdelningens arbeten, svara för byråns del i planeringsdelegationens planeringsunderlag och underlag för bedömning av produktionsläget. Eftersom rit- och reproduktionsavdelningens planering är beroende av arbetsgången och leveranserna från fältorganisationen, bör planeringsavdelningen förbereda fältarbetets planering genom att till fält- och redigeringsavdelningen överlämna planeringsförutsättningar, vilka chefen för fält- och redigeringsavdelningen skall följa vid indelning av en säsong's fältarbetsområden i rekognoseringsdistrikt m. m. Andra uppgifter, som bör kunna åläggas planeringsavdelningen, är försöksplanering avseende utprovning av nya hjälpmedel, nytt arbetsmaterial, ny metodik m. m.

Rörande den kartografiska byrån anföres slutligen i promemorian, att byrån med nuvarande befattningshavarantal skulle komma att omfatta ca 200 tjänstemän. Med hänsyn till detta förhållande och med tanke på produktionens omfattning, differentiering och komplexitet föreslås en överingenjörsbefattning för byråns ledning.

Härefter övergår organisationsnämnden till att i promemorian behandla

kartverkets *militärbyrå*. Byråns uppgifter kommer enligt promemorian, sedan produktionen av den militära eldledningskartan upphört, att vara koncentrerade till sekretess- och säkerhetsfrågor förutom det att militärasistenten svarar för vissa kontakter med försvarsstaben. I promemorian erinras om att militärassistentorganisationen f. n. utredes av en arbetsgrupp inom försvarsstaben i anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag för chefen för försvarsstaben att i samråd med vederbörliga myndigheter verkställa översyn av militärassistentorganisationen samt lämnas redogörelse för innehållet i ett av denna arbetsgrupp utarbetat utkast med synpunkter och förslag rörande den framtida organisationen i detta avseende vid kartverket. Organisationsnämnden, som f. n. inte föreslår någon ändring i sagda organisation, anför i promemorian härom i huvudsak följande.

Det synes inte uteslutet, att det föreligger möjligheter att efterhand överföra vissa sekretessfrågor till fotogrammetriska byrån, som för ändamålet borde erhålla en befattning för en kommenderad officer. Säkerhetsfrågorna skulle kunna överföras till den administrativa byrån. I övrigt skulle en delning av militärbyråns uppgifter kunna ske mellan kartverket och försvarsstaben. Innan ställning tas till dessa överväganden, torde dock resultatet av pågående utredning angående det statliga kartrycket böra avvaktas, emedan en överföring av förlagsverksamheten till kartverket skulle innebära något ändrade förutsättningar för bedömning av behovet av en militärbyrå vid kartverket.

Beträffande kartverkets *fotogrammetriska verksamhet* erinras i promemorian om att den tidigare föreslagna sammanslagningen av fotogrammetriska byrån och fotogrammetriska beställningsavdelningen i princip beslutats av 1960 års riksdag (prop. 74; JoU 19; rskr. 212). Verksamheten inom den försöksorganisation, som genomfördes 1959 och som redovisats i prop. 1960: 74 s. 106, har följts upp av organisationsnämnden. Nämnden har därvid endast bedömt några smärre justeringar i organisationen vara motiverade. Rörande dessa justeringar anföres i promemorian i sammandrag följande.

Planeringsavdelningen föreslås bestå av tre detaljer, en stabsdetalj, en utredningsdetalj och en planeringsdetalj. Stabsdetaljen bör bestå av experter för handläggning av kundbeställningar, interna beställningar och allmänna kartarbeten. En av dessa experter bör vara avdelningschefens ställföreträdare. Utredningsdetaljen svarar för kundkontakter och handläggning av standardbildbeställningar, utredningar för sekretessgranskning i samverkan med militärbyrån, militär retusch samt för beställningsärendenas registrering. Inom flygfotograferingsavdelningen föreslås, att filmregistreringsdetaljen och filmframkallningsdetaljen i försöksorganisationen inför förestående flygfotograferingssäsong sammanslås till en filmdetalj. Chefen för flygfotograferingsavdelningen bör ha en ställföreträdare.

I försöksorganisationen ingår en befattning som expert för särskilda utredningar. Behovet av utredningar inom kartverkets produktionsområde torde dock inte vara så koncentrerat till det fotogrammetriska området, att en särskild befattning bör vara placerad på fotogrammetriska byrån för utredningsändamål. Det synes vara lämpligast att placera befattningen direkt

under överdirektören och att befattningen redovisas i administrativa byråns personalstat.

Rörande ledningen av den nya fotogrammetriska byrån uttalar organisationsnämnden, att lika starka skäl kan bedömas föreligga att härför inrätta en överingenjörsbefattning som beträffande den kartografiska byrån.

Slutligen har i promemorian berörts *samordningen mellan kartverkets och lantmäteriets fotogrammetriska verksamhet*. Efter att bl. a. ha erinrat om det av föredragande departementschefen i prop. 1960:74 gjorda uttalandet, att ett nära samarbete som avser utvecklingsarbete och annat utbyte av erfarenheter i fråga om stereoinstrument samt utnyttjandet av dylika bör ske mellan de statliga organ som disponerar instrument av sådant slag, anför organisationsnämnden i promemorian i huvudsak följande.

Förutsättningar för samordning mellan lantmäteriets och kartverkets instrumentarbeten synes endast föreligga genom en gemensam planering av dessa arbeten. Detta kräver att planeringen av instrumentarbetena är förberedd och upplagd på samma sätt vid de båda verken, så att förutsättningar finnes att välja lämpligt och ej onödigt dyrbart instrument, att höja den totala instrumentparkens utnyttjande ävensom att i god tid avgöra om en total ökad kapacitet är nödvändig och om denna skall tillgodoses genom övertidsarbete eller skiftsarbete. De bästa förutsättningar för att ett gemensamt planeringsarbete skall vara lönsamt torde föreligga, därest de båda instrumentavdelningarna lokalt sammanföres. Detta synes böra beaktas vid lösning av verkens lokalfrågor.

I sitt samrådsyttrande över de i promemorian framlagda förslagen har *rikets allmänna kartverk* begränsat sig till den organisatoriska indelningen i byråer och avdelningar samt riktlinjerna i övrigt för den organisatoriska och administrativa uppbyggnaden.

Vad gäller de i promemorian framförda förslagen rörande *personalfrågor* biträder kartverket förslaget om avlösning av den militära kommanderingen av personal till verket samt uttalar, att allt eftersom kommanderingarna upphör på grund av pensionsavgång eller av annan anledning kartverket bör erhålla motsvarande tjänster.

I fråga om utformningen av kompetensfordringar för och benämningar på tjänster biträder kartverket synpunkten att dessa inte bör utformas så att de hindrar den önskvärda rörligheten av personal mellan olika byråer. Detta anser verket dock inte behöva innebära att alla formella kompetensfordringar slopas. Enligt kartverkets mening synes det tveksamt om något är att vinna på att införa flera tjänstebenenämningar beträffande biträdespersonalen än de nu brukade.

Beträffande förslagen om *kartverkets organisation* ansluter sig verket i sitt samrådsyttrande till de i promemorian framförda synpunkterna på den centrala ledningen av verket och behovet av en central planeringsdelegation. Delegationen bör enligt kartverket ges sådana resurser att den får möjlighet att på ett effektivt sätt lösa de viktiga centrala planerings- och uppföljningsarbetena.

Även förslaget om inrättande av en *administrativ byrå* tillstyrkes av kartverket, som framhåller att de föreslagna förstärkningarna med en ekonomisk expert, en arbetsstudieingenjör och en kontorist är nödvändiga.

Däremot biträder kartverket ej förslagen om sammanföring av de ekonomiska och topografiska kartbyråerna till en *kartografisk byrå* utan förordar, att arbetsuppgifterna i fråga fördelas på en grundkartebyrå och en kartografisk byrå. Skälen härför utvecklar kartverket på i huvudsak följande sätt.

Organisationen av en gemensam enhet motsvarande ekonomiska och topografiska kartbyråerna har bestämda nackdelar. Främst blir enheten mycket stor i förhållande till hela kartverkets storlek. Detta skulle vara motiverat om framställningsmetodiken för kartorna vore sådan att kontakterna mellan byrån och verkets övriga byråer bleve mycket enkla och således behovet av central detaljplanering skulle minskas på ett radikalt sätt. Så är emellertid ej fallet, då de gemensamma problemen i fråga om planering och metodikfrågor mellan den fotogrammetriska byrån och den föreslagna kartografiska byrån blir betydande. Då sålunda den centrala planerings- och metodikapparaten i varje fall måste upprätthållas synes nackdelarna med att uppdelna den föreslagna stora byrån vara av betydligt mindre vikt än fördelen av att erhålla lämplig storlek på enheterna. För den topografiska kartan skulle en uppdelning på två byråer medföra en påtaglig fördel i det att det mycket intima samarbetet mellan redigerings- och reproduktionsenheterna skulle underlättas om dessa båda stod under gemensam närmaste ledning. En uppdelning ger även fördelen av att erhålla en rent kartografisk byrå, som är lämpad att utföra sådana kartografiska uppgifter som kan lösas utan fältarbete.

En enda kartografisk byrå blir så stor att dess chef ej får möjlighet att själv följa och medverka till den tekniska utvecklingen inom hela det mycket stora och delvis artschilda verksamhetsområdet. Även denna synpunkt talar för en uppdelning på två enheter med motsvarande ansvarsfördelning.

Till den i promemorian skisserade detaljorganisationen beträffande avdelningarna för fastighetsutredning och för rit- och reproduktionsarbeten ansluter sig kartverket i huvudsak. Beträffande fält- och redigeringsavdelningen förordar däremot kartverket, att redigeringsuppgifterna utbrytes till en särskild avdelning. Skälen härför framgår av de av kartverket i yttrandet framförda synpunkterna på organisationen av fältrekognoseringsarbetet beträffande ekonomiska och topografiska kartorna, vilka synpunkter återges i sammandrag i det följande.

Kartverket biträder förslaget om att sammanföra all rekognosering till en gemensam fältavdelning samt att denna bör få en indelning i arbetsgrupper, som sammanhålls organisatoriskt under samma arbetsledning under längre tid än som hittills varit fallet. Arbetsgrupperna bör färdigställa resultatet av fältarbetet så att ett färdigt koncept erhålles. Det synes dock ej nödvändigt och knappast heller lämpligt att all kartredigering förläggas till fältavdelningen. I fråga om framställning av översiktskartor i mindre skalor än topografiska kartans är det fullt uppenbart att arbetet med fördel bedrivs inom en kartografisk enhet som specialiserats på sådana arbeten. I fråga om de kartor, som erfordrar fältarbeten, uppstår då

frågan om lämpligaste gränsdragningen mellan fältavdelningen och en enhet för rent kartografiska arbetsmoment. En ändring i metodiken för kartframställningen för den ekonomiska kartan kan ändra förutsättningarna därhän, att fältarbetsavdelningens arbete resulterar i ett på enklare sätt upprättat koncept, som lägges till grund för en kartografisk bearbetning till tryckfärdiga kartkoncept. Starka skäl kan åberopas för att de redigeringsarbeten, som erfordras för att framställa den topografiska kartan, hänförs till en kartografisk arbetsenhet, särskilt om en sådan redan innehåller en apparat för redigering av kartor i mindre skalor. Enligt kartverkets mening bör gränsdragningen för arbetsuppgifterna på fältavdelningen dragas vid färdigställandet av koncept till den ekonomiska kartan vilket bör innehålla alla för den topografiska kartan erforderliga data.

Fastighetsredovisnings- och fältavdelningarna bör ingå i grundkartebyrån samt redigerings- och reproduktionsavdelningarna i den kartografiska byrån. Härutöver erfordras enligt kartverkets mening på båda byråerna ett organ för intern planering och därmed sammanhängande frågor. Ämbetsverket uttalar, att genom den skisserade indelningen skulle erhållas två stora och väl avgränsade enheter, som även företräder artskilda uppgifter med hänsyn till utvecklingsarbete och utnyttjande av specialister.

Vad gäller *militärbyrån* delar kartverket den i promemorian framförda meningen, att resultatet av pågående utredning angående det statliga karttrycket bör avvaktas innan ställning toges till någon förändring i nuvarande organisation av byrån. Ämbetsverket uttalar dock, att oberoende av behovet av en militärbyrå bör vid verket finnas en militärassistent. För att få en kompetent innehavare till posten måste enligt kartverkets mening de totala löneförmånerna liksom f. n. ansluta sig till byråchefslönegraden.

De i promemorian framlagda förslagen rörande den *fotogrammetriska byrån* biträdades av kartverket.

I den skrivelse varmed promemorian och kartverkets yttrande i anledning därav överlämnats har *organisationsnämnden* berört kartverkets erinringar mot förslaget rörande den kartografiska byrån. Nämnden uttalar, att den anser promemorieförslaget mera lämpligt främst av två skäl. Det ena är att vid realiserandet av kartverkets förslag skulle befattningshavarna två gånger om året och i betydande antal komma att överflyttas från en byrå till en annan. Detta anser nämnden vara organisatoriskt olämpligt när det sker i stor omfattning. Det andra skälet är att nämnden anser sambandet mellan fältarbete och redigering vara så starkt att båda uppgifterna bör sammanhållas inom en byrå. De synpunkter kartverket anför torde enligt nämndens mening i allt väsentligt kunna beaktas genom en lämplig indelning av avdelningarna inom den av nämnden föreslagna kartografiska byrån och genom en efter tillämpad arbetsmetodik anpassad gränsdragning mellan avdelningarna.

Rikets allmänna kartverks tjänstemannaförening har i skrift i anledning av statens organisationsnämnds förslag bl. a. uttalat, att föreningen

funnit sig i stort sett kunna acceptera förslaget. En förutsättning härför är dock enligt föreningen att berörda tjänstemän med hänsyn till det ökade ansvaret och den större arbetsbördan erhåller en däremot svarande avsevärt förbättrad löneställning. Föreningen motsätter sig emellertid att vissa av de gällande formella kompetenskraven för tjänsterna borttages.

Departementschefen

Den officiella kartläggningen. För skilda samhällseliga och enskilda uppgifter är det av stor betydelse att ha tillgång till kartor i olika skalor och i ändamålsenligt utförande. Behovet av sådana kartor har blivit alltmer framträdande under de senaste årtiondena till följd av den snabba samhällsutvecklingen. Det är främst på två huvudtyper av officiella kartor som efterfrågan är inriktad. Den ena typen är en s. k. ekonomisk karta i stor skala, vilken detaljerat redovisar, förutom en allmän bild av terrängen, markens användning för olika ändamål samt fastighetsindelningen. En dylik karta har betydelse särskilt för jordbruket och skogsbruket samt samhällsplaneringen. Angelägenheten av att ha tillgång till en sådan karta för rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och skogsbrukets områden har starkt betonats vid skilda tillfällen. Den andra åsyftade huvudtypen av officiell karta är en s. k. topografisk karta, vilken återger terrängförhållanden, bebyggelse, vägar, vattendrag, m. m. och som upprättas ej minst med tanke på försvarsväsendets behov. Efterfrågan på denna karta är stor även från intressenter för turism och friluftsliv. Den lämpar sig jämväl att ligga till grund för översiktlig planering och projektering för olika samhällseliga verksamhetsgrenar. — Utöver nu nämnda slag av kartor föreligger ett visst behov av översiktskartor i skala 1:250 000 och i mindre skalor.

Arbetet inom rikets allmänna kartverk är så gott som helt inriktat på uppgiften att tillgodose behoven av ekonomiska och topografiska kartor. Vad gäller den ekonomiska kartan, som hittills producerats i skala 1:10 000, fattade 1937 års riksdag principbeslut (prop. 237; JoU 74; rskr. 287) om ett program för framställningen av densamma. Ekonomisk kartläggning har numera skett av betydande områden, främst i Götaland samt i södra och mellersta Svealand. År 1954 fastställde Kungl. Maj:t karttyp för en ny topografisk karta. Denna skall ersätta den föråldrade generalstabskartan, i södra delen av landet upprättad i skala 1:100 000 och i norra delen i skala 1:200 000. Den nya topografiska kartan, för vilken något kartlägningsprogram ännu inte fastställts, har nu framställts i skala 1:50 000 över begränsade områden i de mellersta delarna av landet.

Sedan Kungl. Maj:t år 1957 uppdragit åt kartverket att verkställa översyn av långtidsplanerna för den officiella kartläggningen, har verket numera inkommit med förslag i anledning av denna översyn. Ämbetsverket har först upprättat en preliminär plan för kartarbetet och därefter inhämtat yttran-

den över densamma från ett stort antal statliga myndigheter samt enskilda organisationer. Med ledning av de härvid framkomna synpunkterna har verket därpå utarbetat sin slutliga plan, innefattande ett program för såväl den ekonomiska som den topografiska kartläggningen fram till år 1980. Över sistnämnda plan, till vars innebörd jag återkommer i det följande, har ett antal myndigheter och organisationer avgivit remissyttranden.

Vid min prövning av kartverkets förslag har jag funnit att en ändring av det nu över tjugu år gamla framställningsprogrammet för den ekonomiska kartan är erforderlig till följd av de senare årens samhällsutveckling. Vissa programändringar föranleddes för övrigt av 1959 års riksdags uttalande om ett snabbare upprättande av ekonomiska kartor för bland annat Kopparbergs län och det inre av Norrland ävensom av 1960 års riksdagsbeslut rörande kartarbetet i förstnämnda län. Behovet av att i detta sammanhang behandla frågan om en plan för den topografiska kartläggningen ter sig uppenbart med hänsyn till lämpligheten av att samordna denna kartläggning med framställningen av den ekonomiska kartan.

Kartverket har såsom utgångspunkt för den verkställda översynen valt det beräknade produktionsläget vid slutet av år 1962 och därefter föreslagit, att ett nytt kartlägningsprogram skall gälla från och med denna tidpunkt. För min del finner jag att den nya programperioden bör börja redan den 1 juli innevarande år. Vid programmets genomförande bör arbetet med de ekonomiska och de topografiska kartorna samordnas så långt som möjligt. Genom en dylik samordning kan de båda kartorna framställas snabbare och mera ekonomiskt.

Vad gäller karttyperna delar jag kartverkets uppfattning, att den tekniska utvecklingen liksom också förskjutningar i kartanvändningen måste beaktas vid utformningen av såväl den ekonomiska som den topografiska kartan. Något för en längre tid bindande beslut i fråga om karttyper anser jag därför inte böra fattas. Det vill synas som om nuvarande typer av ifrågavarande båda kartor i stort fyller dagens anspråk. Såsom ämbetsverket uttalat bör dock den ekonomiska kartan förses med höjdkurvor. Därest mera betydande ändringar i karttyperna befinnerse erforderliga, bör Kungl. Maj:t äga besluta härom. Smärre jämkningar torde få beslutas av kartverket.

Det av 1937 års riksdag fattade beslutet om den ekonomiska kartläggningens omfattning innebar i huvudsak, att ekonomisk karta i skala 1 : 10 000 skulle upprättas över hela Götaland, Svealand utom vissa delar av Värmlands och Kopparbergs län samt över huvuddelen av det norrländska kustlandet jämte vissa områden vid Storsjön. Vidare skulle karta av något enklare typ — fotokarta med fastighetsindelning — iordningställas över övriga delar av Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län samt vissa delar av Västerbottens och Norrbottens län. Fotokarta utan fastighetsindelning skulle upprättas för huvuddelen av Kopparbergs län. Vissa justeringar i detta program har vidtagits under arbetets gång.

Bland annat har fullständig ekonomisk karta i förekommande fall upprättats i stället för fotokarta.

Enligt min uppfattning är det, såsom också kartverket anfört, av vikt att ekonomisk karta finnes eller upprättas för samtliga ur jordbruks- och skogsbrukssynpunkt klart produktiva delar av landet. Därför bör ekonomisk kartläggning ske även av områden som ej upptagits i 1937 års program. Områden, som i princip bör uteslutas ur planerna, är de improduktiva eller lågproduktiva trakterna i de västliga delarna av Norrland. Från kartläggningsplanerna bör emellertid också kunna undantagas vissa områden, där markinnehavet domineras av en eller några få ägare och där sålunda en ekonomisk karta inte fyller något mera allmänt behov. Men det sagda tillstyrker jag principiellt kartverkets förslag till plan för den fortsatta ekonomiska kartläggningens geografiska omfattning.

Av stor betydelse för arbetet med den ekonomiska kartan är om en övergång från skala 1 : 10 000 till skala 1 : 20 000 bör ske inom vissa delar av landet. Kartverket har för sin del föreslagit, att för nordvästra delarna av Kopparbergs och Västernorrlands län, för Jämtlands län utom Storsjöbygden och vissa områden i östra delen av länet samt för de delar av Västerbottens och Norrbottens län, där ekonomisk kartläggning återstår, skall skalan 1 : 20 000 tillämpas. Arbetet med framställning av ekonomisk karta för hittills ej kartlagda områden beräknas av kartverket avse cirka 4 000 blad i skala 1 : 10 000 och cirka 1 070 blad i skala 1 : 20 000. Om arbetet helt genomfördes i skala 1 : 10 000 skulle antalet blad överstiga 8 000. Enligt min mening torde det inte vara möjligt att, om kartläggningsprogrammet skall kunna medhinnas inom rimlig tid, den fortsatta kartframställningen uteslutande sker i skalan 1 : 10 000. Även ekonomiska skäl talar häremot. Bland annat ökar kostnaderna för förlagshållning m. m. av den ekonomiska kartan med antalet blad. Av kartverket redovisade undersökningar utvisar också att den ekonomiska kartan i skala 1 : 20 000 torde vara fullt godtagbar inom de områden ämbetsverket föreslagit. Jag förordar därför, att den angivna gränsen mellan områden med kartframställning i skalorna 1 : 10 000 respektive 1 : 20 000 i princip godtages.

Vad beträffar den del av kartläggningsarbetet som avser den topografiska kartan delar jag kartverkets uppfattning att den geografiskt bör omfatta hela landet.

Även för arbetet med den topografiska kartan är frågan om kartskalorna av stor betydelse. Kartverket har beräknat, att om hela den vid utgången av år 1962 kvarstående kartläggningsuppgiften beträffande denna karta skulle genomföras i skala 1 : 50 000 erfordrades cirka 690 kartblad. Användes däremot skalan 1 : 100 000 norr om en öst-västlig linje ungefärligen i höjd med Umeå och Strömsund, skulle uppgiften omfatta cirka 370 blad i skala 1 : 50 000 och cirka 90 blad i skala 1 : 100 000. Skillnaden i produktionskostnader uppskattar kartverket till mellan 5 000 000 och 7 000 000 kronor.

Från remissinstansernas sida har delade meningar framförts i fråga om

skalorna för den topografiska kartan. Delvis torde detta kunna tillskrivas det förhållandet att något prov på topografisk karta i skala 1: 100 000 ännu inte färdigställts. Detta beräknas dock ske inom en näraliggande framtid. Erfarenheterna av detta prov torde böra avvaktas innan slutlig ställning tages till spörsmålet. Vad nu sagts bör inte utgöra hinder för kartverket, att inom de områden som närmast är aktuella för topografiskt kartarbete fortsätta att upprätta kartan i skala 1 : 50 000. Dock bör skalan 1 : 100 000 tillämpas i de inre delarna av Norrbottens län.

Såsom i det föregående angivits har kartverket utarbetat en plan med tids- och turordning för genomförandet av det för den ekonomiska och den topografiska kartan gemensamma kartlägningsprogrammet. Därvid har verket, vilket även omnämnts förut, föreslagit, att berörda plan skall omfatta perioden 1963—1980. I planen har inte kunnat infogas topografisk kartläggning av fjälltrakterna i västra Norrland och angränsande områden. Mot programmet har erinringar gjorts av olika kartkonsumenter. Allvarligaste invändningen har varit att kartframställningen tager lång tid i anspråk i förhållande till de föreliggande behoven. Kritik har även riktats mot den föreslagna turordningen samt mot att nyssnämnda delar av Norrland ej innefattats i planen.

Erfarenheterna av 1937 års kartlägningsprogram visar att det ur flera synpunkter inte är lämpligt att dylika program omspanner alltför lång tid. Kartläggningsteknikens utveckling liksom också behovet av kartor för skilda delar av landet företer nämligen sådana förändringar, att programmen relativt snabbt blir föråldrade och behöver jämkas. Härtill kommer att de förstärkningar av kartverkets resurser, som föreslås i det följande och som senare kan komma i fråga, givetvis påverkar takten i genomförandet av ett nytt program. Vid övervägande av det nya programmet måste emellertid samtidigt beaktas, att för framställningen av ett ekonomiskt kartblad i regel åtgår fyra år och att programmet därför inte heller kan spänna över alltför kort tid. Vid vägningen av berörda faktorer har jag stannat för att det nya programmet såväl i fråga om den ekonomiska som den topografiska kartframställningen blott bör avse tiden till och med år 1970. Till planen för åren därefter torde kartverket med beaktande av bland annat de inträffade tekniska förändringarna böra återkomma vid den tidpunkt före år 1970 då produktionsplaneringen så påfordrar.

Jag övergår här efter till kartlägningsprogrammets innehåll. Vid programperiodens början pågår framställning av ekonomiska kartor beträffande Älvsborgs och Västmanlands län samt Värmlands och Västernorrlands län. Kartarbetet i de båda sistnämnda länen har då nyligen påbörjats. I Kopparbergs län skall enligt 1960 års riksdagsbeslut arbetet på ekonomisk karta börja under nu innevarande budgetår. Produktionen för sagda fem län kommer att upptaga en väsentlig del av kartverkets resurser under programperioden. Även om arbetet utföres så snabbt omständigheterna medger synes det inte vara möjligt att övergå till andra län förrän långt fram i perioden. De nya län som då bör infogas i programmet är Jämtlands och Hallands län.

I fråga om båda länen är skälen för att där upprätta ekonomisk karta särskilt framträdande.

Beträffande Kopparbergs län vill jag erinra om att såväl 1959 som 1960 års riksdagar starkt understrukt behovet av ekonomisk kartframställning där. Att en sådan framställning sker i snabb takt är av väsentlig vikt för genomförandet av de särskilda åtgärder för rationalisering av jordbruks- och skogsfastigheter i länet, vilka delvis behandlats i årets statsverksproposition och varom ytterligare förslag planeras skola framläggas i särskilda propositioner.

Det hittillsvarande arbetet med den topografiska kartan har avsett dels den med den ekonomiska kartläggningen samordnade framställningen av kartan, dels den separata topografiska kartläggningen inom områden där ekonomisk karta redan upprättats. Vad angår den förstnämnda delen av arbetet torde den numera ligga i stort sett parallellt med framställningen av de ekonomiska kartor, som färdigställts under senare år. Arbetet med att framställa topografisk karta i anslutning till tidigare producerad ekonomisk karta kan dock vid den nya programperiodens ingång inte ha hunnit genomföras i någon större utsträckning. Under den nya perioden bör kartverket tillse att framställningen av den topografiska kartan sker i så nära anslutning som möjligt till den ekonomiska kartläggningen i de i det föregående berörda länen. I den mån arbetskraften räcker därför bör verket under perioden utarbeta topografisk karta även för områden, inom vilka endast föreligger tidigare upprättad ekonomisk karta. Den regionala turordningen i fråga om sistnämnda arbetsuppgift torde böra i möjligaste mån anpassas till försvarsväsendets önskemål.

I betraktande av det stora intresse som föreligger för att topografisk karta skall tillkomma för bland annat de inre delarna av Norrbottens län vill jag vidare förorda, att kartverket fortsätter det nu påbörjade upprättandet av försöksblad inom området samt att ämbetsverket — inom ramen för tillgängliga resurser och utan att det övriga kartlägningsprogrammet förseñas i förhållande till vad jag i det föregående föreslagit — snarast börjar det reguljära arbetet på en topografisk karta därstädes.

En med programmet för framställning av nya kartor nära sammanhängande fråga är spörsmålet att hålla befintliga och nytillkommande ekonomiska och topografiska kartor à jour. Enligt vad som nu förutsatts skall den nya topografiska kartan föras à jour med tioårsintervaller. Någon àjourhållning av den ekonomiska kartan har kartverket för sin del inte kunnat hinna med. En väsentlig faktor i kartan, nämligen fastighetsindelningen, hålles emellertid à jour genom att inträffade förändringar i denna indelning å länslantmäterikontoren lägges in på en s. k. svartrycksedition av ekonomiska kartan. Kopior av den sålunda àjourförda editionen tillhandahålles efter beställning.

Àjourhållningsuppgifterna är utan tvekan angelägna bland annat ur ekonomisk synpunkt. Det är emellertid kartverkets uppfattning att arbetet med att framställa nya kartor är än viktigare. Denna uppfattning delas

av flertalet remissinstanser. Även jag är av samma mening. Jag vill dock uttala, att man bör eftersträva att utvidga länslantmäterikontorens åjourhållning av fastighetsindelningen å ekonomiska kartan till att omfatta även de uppgifter därutöver som kan befinnas möjliga att fortlöpande hålla aktuella. Vad gäller den topografiska kartan bör däremot, såsom kartverket utgått från, åjourhållningen byggd på principen om tioårsintervaller rymmas inom ramen för de tillgängliga resurserna. Jag förutsätter därvid att denna åjourhållning inte begränsar det övriga åsyftade kartläggningsarbetet.

Härefter torde jag få övergå till spørsmålet om kapaciteten för framställningen av de officiella kartorna. Att en snabbare kartframställning är påkallad finner jag uppenbart liksom att en viss förstärkning av kartverkets resurser därför bör ske. Erinras må att en inte oväsentlig kapacitetsökning följde av 1960 års riksdagsbeslut om att ett antal kartassistenter fick bibehållas trots medelsanvisning för vissa rationaliseringsåtgärder. Såsom ytterligare förstärkning vill jag emellertid för nästa budgetår förorda ett anslagstillskott å 400 000 kronor. Detta belopp torde till betydande del motsvaras av en ökning av de från kartväsendet härrörande inkomsterna. — Den ändring av kartverkets organisation, som jag i det följande föreslår, bör ävenså medföra en ej obetydlig förbättring av verkets resurser för den fortsatta kartproduktionen.

Av det nyss nämnda beloppet å 400 000 kronor bör 200 000 kronor användas för att allmänt påskynda det program för den ekonomiska kartläggningen, som jag i det föregående förordat. Med hänsyn till den ekonomiska kartans betydelse för åtskilliga samhälleliga uppgifter samt bland annat jordbrukets och skogsbrukets rationalisering anser jag att, allmänt sett, behovet av att få en snabbare takt i kartläggningsarbetet är mera framträdande i fråga om den ekonomiska kartan än den topografiska. Vid detta ställningstagande har jag beaktat, att kartverkets resurser för den topografiska kartan kan beräknas öka genom att vissa kartor för militärt bruk tills vidare inte skall nyproduceras efter år 1963 samt att den därefter möjliga produktionstakten beträffande sagda karta, enligt vad jag inhämtat, anses vara godtagbar med hänsyn till den utsträckning i vilken andra behov för försvarsväsendet kan tillgodoses.

Oavsett vad nyss sagts beträffande den topografiska kartan bör det föreliggande stora intresset av att erhålla dylik karta för de inre delarna av Norrbottens län föranleda att återstående 200 000 kronor av det förenämnda ökningsbeloppet disponeras för det reguljära kartarbete inom berörda område som jag förut föreslagit snarast skall påbörjas.

I det av kartverket verkställda utredningsarbetet har även berörts frågan om att beträffande hela landet utom Norrbottens län omedelbart slopa det s. k. svart- och gultrycket av den ekonomiska kartan. Vidare har verket ifrågasatt att den s. k. svarttryckseditionen av nämnda karta ej längre skall bibehållas såsom förlagskarta och att i stället denna edition endast skall tryckas såsom beställningstryck i samband med varje kartblads utgivande,

varjämte behovet i övrigt skall tillgodoses genom tillhandahållande av kopior av de å länslantmäterikontoren åjourförda bladen av svartrycket. Dessa spørsmål har för ytterligare undersökningar samt överläggningar med vissa berörda parter överlämnats till de av mig sistlidna höst med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga för vidare beredning av frågor rörande det statliga karttrycket.

Organisationsfrågor. För närvarande finnes inom rikets allmänna kartverk fem byråer och två särskilda avdelningar. Dessa är ekonomiska kartbyrån, topografiska kartbyrån, fotogrammetriska byrån, geodetiska byrån, militärbyrån, fotogrammetriska beställningsavdelningen och allmänna avdelningen. Fotogrammetriska byrån och fotogrammetriska beställningsavdelningen är dock sedan år 1959 försöksvis sammanförda till en organisatorisk enhet och skall enligt beslut av 1960 års riksdag (prop. 74; JoU 30; rskr. 212) formellt sammanslås den 1 juli 1961. Nämnda riksdagsbeslut innebär även, att den fotogrammetriska verksamheten vid kartverket från samma tidpunkt skall bedrivas efter affärsmässiga grunder.

Huvuduppgifterna för de ekonomiska och topografiska kartbyråerna är, såsom av namnen framgår, framställning av de ekonomiska respektive de topografiska kartorna. Den fotogrammetriska organisationsenheten svarar dels för de fotogrammetriska arbeten som erfordras för framställning av de officiella kartorna, dels för de fotogrammetriska uppdrag som kartverket utför på beställning av statliga eller kommunala organ eller av enskilda. På geodetiska byrån ankommer de geodetiska mätningar som hör samman med det officiella kartläggningsarbetet samt även vetenskapliga uppgifter inom det internationella samarbetet på geodesiens område. Militärbyrån ägnar sig åt sekretess- och säkerhetsfrågor samt framställning av den militära eldledningsskartan. Den allmänna avdelningen handlägger administrativa och kamerala uppgifter samt vissa samordningsfrågor.

Kartverkets organisation har sedan några år tillbaka varit föremål för undersökningar av statens organisationsnämnd. Förslag till organisationsändringar har nu framlagts på grundval av nämndens utredningsarbete. En stor del av förslagen avser arbets- och kontorstekniska ändringar som verket självt bör föranstalta om. Härutöver föreslås emellertid också vissa omändringar av byrå- och avdelningsindelningen inom verket. Sålunda förordas bland annat, att en kartografisk byrå bildas genom sammanslagning av ekonomiska och topografiska kartbyråerna. Till den nya byrån avses arbetet med de officiella kartorna i väsentlig utsträckning bli koncentrerat. Beträffande såväl den nya fotogrammetriska byrån som den geodetiska byrån föreslås viss indelning i avdelningar. Allmänna avdelningen förordas ombildad till en administrativ byrå och samtidigt förstärkt med viss teknisk och ekonomisk expertis. Militärbyrån slutligen anses böra tills vidare bibehållas oförändrad. I sammanhanget har föreslagits att nu tillämpat system med kommendering av militär personal för tjänstgöring vid kart-

verket bör avvecklas. Organisationsnämnden och kartverket är ense om förenämnda förslag till organisationsändringar utom såvitt avser den föreslagna kartografiska byrån. Kartverket anser för sin del att i stället bör finnas en grundkartebyrå och en kartografisk byrå.

Jag har tidigare framhållit önskvärdheten av att påskynda framställningen av de officiella kartorna. Ett viktigt led i strävandena härför är enligt min mening att tillse att kartverkets organisation är fullt tidsenlig och anpassad till kraven på att så snabbt som möjligt genomföra det i det föregående angivna kartläggningsprogrammet. Med hänsyn härtill vill jag föreslå att, utöver de organisationsändringar varom beslut fattades av fjolårets riksdag, vissa ytterligare åtgärder i effektivitetsfrämjande syfte vidtages på grundval av de av statens organisationsnämnd och kartverket verkställda utredningarna.

Först vill jag därvid förorda att en sammanslagning sker av den topografiska kartbyrån och den ekonomiska kartbyrån. I det föregående har jag med hänsyn till de betydande fördelar som härigenom ernås uttalat mig för att så långt möjligt är arbetet med de ekonomiska och de topografiska kartorna nära samordnas vid genomförandet av det fortsatta kartläggningsprogrammet. Det måste därför anses vara rationellt, att även de arbetsenheter som närmast sysslar med kartornas framställning sammanfogas. Till den nya byrån kommer, med hänsyn till att helt övervägande delen av den kartproducerande verksamheten skall falla under densamma, att hänföras en tämligen stor personalstyrka. Detta bör emellertid, såsom också organisationsnämnden funnit, inte vara hindersamt för en ändamålsenlig ledning av verksamheten. Då volymen av byråns arbetsuppgifter tid efter annan växlar och fältreknoseringsarbetet två gånger om året nödvändiggör om-disposition av arbetskraften, bör byråns organisation inte bindas i detalj. Formellt torde dock byrån, såsom organisationsnämnden föreslagit, böra vara indelad i fyra avdelningar, nämligen en fält- och redigeringsavdelning, en fastighetsredovisningsavdelning, en rit- och reproduktionsavdelning och en planeringsavdelning.

Ledningen av den kartografiska byrån torde böra anförtros åt en befattningshavare i Bo 3 med tjänstebestämmelsen överingenjör. Chef för den största avdelningen inom byrån, nämligen fält- och redigeringsavdelningen, bör vara en avdelningsdirektör i Bo 1. Denne bör samtidigt vara överingenjörens ställföreträdare. Såsom föreståndartjänster för de övriga tre avdelningarna torde böra inrättas samma antal byrådirektörsbefattningar i Ao 26. Vidare torde till den tidigare nämnda fält- och redigeringsavdelningen böra hänföras tre tjänster i lönegrad A 26, varav en i Ao 26 och en i Ae 26 redan finnes och en i Ao 26 bör inrättas. De omförmälda sex nya befattningarna torde böra tillkomma i utbyte mot följande å verkets personalförteckning för närvarande upptagna tjänster, nämligen två byråchefstjänster i Bo 1, två förste statskartograf- eller förste statstopograf-tjänster i Ao 24 samt två statskartograf- eller statstopograf-tjänster i Ao 21.

Såsom förut nämnts har föregående års riksdag fattat principbeslut om att en formell sammanslagning skall ske per den 1 juli 1961 av den nuvarande fotogrammetriska byrån och den fotogrammetriska beställningsavdelningen. För chefen å den nya fotogrammetriska byrån synes böra inrättas en överingenjörsbefattning i Bo 3. Byrån torde böra indelas i bland annat en bearbetningsavdelning och en flygfotoavdelning. Såsom chefsbefattningar för dessa avdelningar bör inrättas två byrådirektörstjänster i Ao 26. Övrig verksamhet inom byrån hänför sig till planeringsuppgifter, vilka bör sammanföras till en särskild avdelning. Denna bör förestås av en avdelningsdirektör i Bo 1. Å avdelningen bör vidare finnas en byrådirektörsbefattning i Ae 26. Vid tillskapandet av berörda nya befattningar i Ao 26 samt i Bo 1 och Bo 3 inom den fotogrammetriska organisationsenheten bör samtidigt en förste statskartografjänst i Ao 24 och två statskartografjänster i Ao 21 ävensom en byråchefsbefattning i Bo 1 indragas.

Tidigare har också berörts att fjolårets riksdag beslutat, att från och med den 1 juli 1961 övergång skall ske till affärsmässig driftsform för den fotogrammetriska verksamheten vid kartverket. I fråga om de närmare formerna härför har ämbetsverket föreslagit, att sagda verksamhet skall finansieras genom ett särskilt förslagsanslag, under vilket får disponeras dels ett belopp motsvarande de från beställningsverksamheten inflytande inkomsterna efter vissa avdrag, dels vissa under kartverkets övriga anslag nu upptagna belopp. Riksräkenskapsverket har för sin del ansett att affärsdriften anslagstekniskt bör anordnas så att det särskilda förslagsanslaget anvisas för den del av den fotogrammetriska verksamheten, som avser beställningsarbeten, samt att detta anslag bör få belastas med utgifter till högst 80 procent av inkomsterna från beställningsverksamheten. Jag ansluter mig till sistnämnda ståndpunkt. Enligt min uppfattning kommer genom en dylik anordning kravet på affärsmässighet och en fortlöpande anpassning av den fotogrammetriska verksamheten till efterfrågan att kunna tillgodoses. Kartverket har uttalat, att verket självt bör äga inrätta ej blott extra utan även extra-ordinarie befattningar för beställningsverksamheten. Så vittomfattande bemyndigande för verket finner jag mig — med tanke på de växlande inkomsterna av affärsdriften — inte kunna tillstyrka, utan förordar att ifrågakommande extra-ordinarie tjänster skall tillkomma på grundval av Kungl. Maj:ts beslut. Till vissa ytterligare föreskrifter rörande dispositionen av det nya anslaget avser jag att återkomma i det följande.

De föreslagna organisationsändringarna inom den geodetiska byrån innebär i stort att denna skall efter arbetsuppgifternas art vara indelad i tre avdelningar, nämligen en vetenskaplig avdelning, en mättingsavdelning och en beräkningsavdelning. Denna organisation är enligt min mening väl anpassad till de förekommande arbetsuppgifterna och jag tillstyrker därför densamma. Till den vetenskapliga avdelningen bör hänföras de två nu befintliga observatorstjänsterna i Ao 26. Såsom chefstjänster för byråns

båda övriga avdelningar anser jag böra inrättas två byrådirektörstjänster i Ao 26 i utbyte mot två statsgeodettjänster i Ao 21.

Vad gäller militärbyrån ansluter jag mig till organisationsnämndens förslag att densamma tills vidare bör bibehållas oförändrad. Enligt min mening bör den lämpligaste organisationen av byråns arbetsuppgifter på nytt upptagas till prövning sedan resultaten av vissa pågående och tillämnade utredningar föreligger. Detsamma bör gälla beträffande den av statens organisationsnämnd och kartverket aktualiserade frågan om avveckling av systemet med militär personal som kommenderas till tjänstgöring vid ämbetsverket.

Det av organisationsnämnden framlagda förslaget rörande ombildning av den allmänna avdelningen till en administrativ byrå har i huvudsak motiverats med behovet av samordning av flera tekniska och andra frågor som berör samtliga byråers verksamhet. I den administrativa byrån anser nämnden böra ingå en till verkschefens förfogande stående expert för utredningar. Nämnden har också funnit att en sådan planeringsdelegation, som nyligen inrättats av kartverket och som består av representanter för de olika byråerna med chefen för den allmänna avdelningen som ordförande, är erforderlig för planeringen i stort av verkets produktion. Vid min prövning av dessa förslag har jag funnit, att en planeringsdelegation sammansatt av företrädare för de olika byråerna otvivelaktigt har en viktig uppgift att fylla för att åstadkomma den önskvärda samordningen av arbetet inom de olika enheterna. Starka skäl talar också för att verkschefen till sitt direkta förfogande skall ha en högt kvalificerad expert för handläggning av vissa samordningsproblem samt utredningar i tekniska och andra frågor ävensom med uppgift att avlasta verkschefen de spörsmål av allmän natur denne finner böra delegeras till experten. Jag förordar därför, att för sagda expertuppgifter inrättas en avdelningsdirektörstjänst i Bo 1, direkt underställd verkschefen, varvid indragning bör ske av en statskartografstjänst i Ao 21. Ärenden rörande kartverkets personal och ekonomi bör alltjämt handläggas på en fristående avdelning, benämnd administrativa avdelningen, med en byrådirektör i Ae 24 som chef.

Sammanfattningsvis innebär mitt förslag i berörda organisationsfrågor, att kartverket i fortsättningen skall inrymma fyra byråer och en fristående avdelning. Verksamheten innefattar mångskiftande tekniska problem av hög svårighetsgrad och därtill kommer att det nu intensifierade kartarbetet ställer stora krav på verksledningen. I anslutning till det sagda vill jag föreslå, att tjänsten såsom kartverkschef från och med den 1 juli 1961 skall vara en generaldirektörsbefattning i Bp 6.

Såsom jag förut antytt bör kartverkets organisation vara sådan, att om-disponering av tillgängliga personella resurser kan ske allt efter förekommande förskjutningar i arbetsuppgifternas omfattning och inriktning. Inte minst viktigt är att verket under fältarbetssäsongen får möjlighet att om-disponera resurserna så att en maximal arbetsinsats kan uppnås i fråga om fältrekognoseringen för de ekonomiska och topografiska kartorna. Med hän-

syn härtill anser jag att ämbetsverkets organisation inte bör fastläggas närmare än vad jag föreslagit i det föregående.

Med anknytning till förenämnda förslag till organisationsändringar vill jag förorda förändrad lönegradsplacering av vissa andra befattningar än sådana som berörts i det föregående. Sålunda föreslår jag att sex kartassistenttjänster i Ao 13 utbytes mot samma antal byråingenjörstjänster i Ao 19, av vilka två bör avses för tjänstgöring på den kartografiska byrån, tre på den fotogrammetriska byrån samt en på den geodetiska byrån. Vidare bör tolv kartassistenttjänster i Ao 13 och fem dylika tjänster i Ao 11 utbytas mot förste kartassistenttjänster i Ao 17 samt ytterligare tre kartassistenttjänster i Ao 11 utbytas mot förste kartassistenttjänster i Ao 15. Likaså vill jag förorda att 13 ritartjänster i Ao 7 ersättes med elva dylika tjänster i Ao 9 och två förste ritartjänster i Ao 10. Slutligen bör kassörstjänsten vid kartverket placeras i Ao 12. — I detta sammanhang vill jag anmäla, att de av mig i detta anförande framlagda förslagen till lönegradsändringar, vilka samtliga bör gälla från och med den 1 juli 1961, varit föremål för överläggningar mellan företrädare för jordbruks- och civildepartementen samt vederbörande personalorganisationer.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de i samband med organisationsändringarna erforderliga övergångsbestämmelserna.

Anslagsfrågor. Vid prövning av medelsbehovet under rikets allmänna kartverks avlöningsanslag bör först nedräkning ske med 10 500 kronor till följd av kostnadsminskningar i anledning av ett utbyte i enlighet med kartverkets förslag av en statsgeodettjänst i Ao 21 och en geodettjänst i Ae 15 mot två kartassistenttjänster i Ae 13. Å andra sidan medför samtliga i det föregående tillstyrkta lönegradsförändringar ett ökat anslagsbehov å 223 000 kronor.

Med de av kartverket beräknade automatiska utgiftsförändringarna på grund av löneklassändringar, reglerad befordringgång, höjningar av det rörliga tillägget och kompensation för höjda folkpensionsavgifter har jag ingen annan erinran än att minskningen av sistnämnda anslagspost bör begränsas till 8 400 kronor på grund av förenämnda löneregleringar. Anslaget bör sålunda till följd av sagda förändringar uppräknas med tillhoppa 666 000 kronor. För arvode till organisationsföredragande bör beräknas 1 200 kronor.

Medelsbehovet under avlöningsanslaget bör slutligen minskas med 946 500 kronor motsvarande de lönekostnader, som fortsättningsvis bör falla under det i det efterföljande behandlade anslaget till fotogrammetrisk uppdragsverksamhet. Sammanlagt bör avlöningsanslaget uppföras med ett belopp av 6 095 000 kronor. Fördelningen av detta belopp å olika anslagsposter bör ske på sätt framgår av den avlöningsstat jag senare föreslår.

Å kartverkets personalförteckning torde i överensstämmelse med de förut framlagda förslagen böra uppföras följande nya befattningar, nämligen en generaldirektörstjänst i Bp 6, två överingenjörstjänster i Bo 3, tre avdelningsdirektörstjänster i Bo 1, åtta byrådirektörstjänster i Ao 26, sex byrå-

ingenjörstjänster i Ao 19, 17 förste kartassistenttjänster i Ao 17, tre förste kartassistenttjänster i Ao 15, en kassörstjänst i Ao 12, två förste ritartjänster i Ao 10 samt elva ritartjänster i Ao 9. Samtidigt bör från personalförteckningen avföras en överdirektörstjänst i Bp 5, tre byråchefstjänster i Bo 1, två förste statskartograf- eller förste statstopograf-tjänster och en förste statskartograf-tjänst i Ao 24, två statskartograf- eller statstopograf-tjänster, tre statskartograf-tjänster och tre statsgeodettjänster i Ao 21, 18 kartassistenttjänster i Ao 13, åtta kartassistenttjänster i Ao 11, en kassörstjänst i Ao 10 samt 13 ritartjänster i Ao 7. Vidare bör i anledning av överförande av vissa tjänster till anslaget till fotogrammetrisk uppdragsverksamhet en byrådirektörstjänst i Ae 26 och tre statskartograf-tjänster i Ae 21 avföras från förteckningen. I enlighet med vad organisationsnämnden föreslagit bör slutligen tjänstebenämningarna (förste) statskartograf, (förste) statstopograf och (förste) statsgeodet slopas och ersättas med benämningarna byrådirektör i lönegrad A 24, förste byråingenjör i lönegrad A 23 samt byråingenjör i lönegraderna A 21 och A 19. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest så skulle bli nödvändigt i samband med omorganisationen, besluta om att föra tjänster å övergångsstat.

Under rikets allmänna kartverks omkostnadsanslag bör anslagsposten till ersättning för tjänstedräkt sammanföras med delposten till övriga expenser, vilken i anledning härav och med hänsyn till utgiftsökningar av automatisk natur bör uppräknas med 10 900 kronor. Vidare vill jag föreslå, att anslagsposten till sjukvård på grund av belastningen uppräknas med 3 000 kronor. Vid bifall till vad jag nu förordat erfordras sammanlagt en med 10 800 kronor till 724 000 kronor ökad medelsanvisning.

Såsom en ny anslagspost under anslaget Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. bör såsom jag förut nämnt anvisas ett belopp av 400 000 kronor för att påskynda framställningen av de officiella kartorna. Ur posten, som torde böra benämnas Diverse kartarbeten, torde medel få tagas för att bestrida för ändamålet uppkommande avlöningar och omkostnader. För att täcka automatiska kostnadsstegringar bör vidare anslagsposten till fältarbeten uppräknas med 16 000 kronor. Totalt bör anslaget alltså upptagas med 2 246 000 kronor.

Det nya anslag, ur vilket kartverkets fotogrammetriska beställningsverksamhet i fortsättningen skall finansieras, torde böra benämnas Rikets allmänna kartverk: Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet. Anslaget bör, såsom förut angivits, ha karaktären av förslagsanslag och avses för såväl avlöningskostnader till den med uppdragsverksamheten sysselsatta personalen som för med verksamheten förenade direkta omkostnader till ett belopp motsvarande inflytande ersättningar för beställningsarbeten efter avdrag för indirekta kostnader såsom utgifter för pensioner, lokaler, tjänstebrevsrätt, allmän administration och räntor. Inkomsterna av beställningsverksamheten bör alltjämt tillgodoföras den för kart-

verket uppförda inkomsttiteln å riksstaten. Kungl. Maj:t torde böra fastställa stat för verksamheten samt bestämma storleken av nyssnämnda avdrag för indirekta kostnader. Likaså bör Kungl. Maj:t fastställa särskild personalförteckning, som upptar samtliga extra ordinarie tjänster för vilka avlöningskostnaderna skall bestridas från anslaget.

Då jag biträder ej blott kartverkets beräkning av de medel, som bör överföras från avlöningsanslaget till detta anslag, utan även verkets övriga medelsberäkningar under detsamma, förordar jag att under den nya anslagsrubriken för nästa budgetår uppföres ett belopp av 2 506 000 kronor.

Under den för utrustning vid rikets allmänna kartverk avsedda anslagsrubriken har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 300 000 kronor. I samband med sina äskanden har ämbetsverket redovisat föreliggande medelsbehov för ersättningsanskaffningar m. m. och därvid beaktat, att sådana anskaffningar beträffande utrustning för den fotogrammetriska uppdragsverksamheten i fortsättningen skall ske med anlitage av det nya anslaget för sagda verksamhet. För egen del tillstyrker jag att för nästa budgetår till utrustningsändamål anvisas ett till 270 000 kronor minskat belopp. Detta bör nära nog i sin helhet användas för anskaffning av apparatur och instrument.

Vad slutligen angår anslaget Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal biträder jag kartverkets yrkande om oförändrad medelsanvisning å 4 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefens hemställan

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) godkänna vad i det föregående anförts rörande den fortsatta, officiella kartläggningen;
- 2) godkänna de framlagda förslagen till vissa ändringar i rikets allmänna kartverks organisation;
- 3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för rikets allmänna kartverk, vilka angivits i det föregående, och att, i den mån det erfordras på grund av omorganisationen, föra befintliga tjänster på övergångsstat;
- 4) fastställa följande avlöningsstat för rikets allmänna kartverk, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	3 413 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	4 000

3. Avlöningar till icke ordinarie personal	1 216 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 367 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	95 000
	Summa kronor 6 095 000

5) å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Rikets allmänna kartverk: Avlöningar* ett förslagsanslag av 6 095 000 kronor;

b) till *Rikets allmänna kartverk: Omkostnader* ett förslagsanslag av 724 000 kronor;

c) till *Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m.* ett reservationsanslag av 2 246 000 kronor;

d) till *Rikets allmänna kartverk: Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 2 506 000 kronor;

e) till *Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 270 000 kronor;

f) till *Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal* ett reservationsanslag av 4 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Siöalth